

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ С. В. Войтко
(підпис)
“ ____ ” _____ 2018 р.

**Магістерська дисертація
на здобуття ступеня магістра**

зі спеціальності 051 «Економіка» _____
спеціалізації «Міжнародна економіка» _____

на тему: «Удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах
євроінтеграції»

Виконала: студентка 6 курсу, групи УС-361м

Майстренко Марія Сергіївна _____
(підпис)

Науковий керівник: професор, д.е.н. Охріменко О. О. _____
(підпис)

Рецензент: доцент кафедри менеджменту,
доцент, к.е.н. Артеменко Л. П. _____
(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з праць інших
авторів без відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 2018 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Інститут (факультет) менеджменту та маркетингу
Кафедра міжнародної економіки
Рівень вищої освіти – магістерській
Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувача кафедри

(підпис) С. В. Войтко

«14» лютого 2018 р.

**ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту**

Майстренко Марії Сергіївни

1.Тема дисертації: «Удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції»,
науковий керівник дисертації: Охріменко Оксана Онуфріївна, д.е.н.,

затверджені наказом по університету від 12.01.2018 № 33-с

2.Термін подання студентом дисертації: 23 травня 2018 р.

3.Об'єкт дослідження: організація процесу розроблення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції

4.Предмет дослідження : існуюча система економічних відносин, які виникають в процесі розроблення стратегії економічного розвитку країни

5.Мета дослідження : теоретичне обґрунтування, вироблення науково-методичних засад і практичних пропозицій, спрямованих на вдосконалення механізму формування економічних стратегій України та пошук напрямів її удосконалення з урахуванням євроінтеграційного курсу України

6.Перелік завдань, які потрібно розробити:

- дослідження сутності економічного розвитку як процесу еволюції економічної системи;
- розкриття особливостей формування стратегії розвитку в умовах інтеграційних процесів;
- наведення методичних підходів до оцінювання ефективності стратегій;
- оцінювання економічного підґрунтя євроінтеграційного курсу України;
- проведення порівняльного аналізу економічного розвитку України у період до і у процесі асоціації з ЄС;
- аналіз стратегій економічного розвитку України;
- розробка сценаріїв та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції;
- розробка механізму активізації економічних реформ в Україні.

7.Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: 16 таблиць, 15 рисунків , 1 додаток.

8.Орієнтовний перелік публікацій

Матеріали конференцій

1. Майстренко М. С. Вплив інтеграційних процесів ЄС на стратегічний розвиток України / М.С Майстренко , О.О Охріменко // Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2018. – 559 с. С. – 195-197.

9. Дата видачі завдання 14 лютого 2018 р.

РЕФЕРАТ

Сторінок 107	Рисунків 16	Таблиць 15	Додатків 1
Дослідження на прикладі:	макроекономічних показників України, показників експорту та імпорту України, показників індексу глобальної конкурентоспроможності		
Мета дослідження:	Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, вироблення науково-методичних засад і практичних пропозицій, спрямованих на вдосконалення механізму формування економічних стратегій України та пошук напрямів її удосконалення з урахуванням євроінтеграційного курсу України		
Завдання дослідження	<ul style="list-style-type: none"> - дослідження сутності економічного розвитку як процесу еволюції економічної системи; - розкриття особливостей формування стратегії розвитку в умовах інтеграційних процесів; - наведення методичних підходів до оцінювання ефективності стратегій; - оцінювання економічного підґрунтя євроінтеграційного курсу України; - проведення порівняльного аналізу економічного розвитку України у період до і у процесі асоціації з ЄС; - аналіз стратегій економічного розвитку України; - розробка сценаріїв та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції; - розробка механізму активізації економічних реформ в Україні. 		
Предмет дослідження:	існуюча система економічних відносин, які виникають в процесі розроблення стратегії економічного розвитку країни		
Об'єкт дослідження:	організація процесу розроблення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції		
Наукова новизна*	<p>удосконалено:</p> <ul style="list-style-type: none"> – положення стратегічного підходу до удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції; – підходи розроблення напрямів підвищення ефективності стратегії економічного розвитку України; отримали подальший розвиток: – напрями зростання економічного розвитку України в умовах євроінтеграції; – механізм проведення економічних реформ в Україні з урахуванням специфіки законодавства. 		

Ключові слова: євроінтеграція, стратегія, реформа, економічний розвиток, підвищення ефективності.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН
виконання магістерської дисертації
студентом Майстренко М. С.**

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Закріплення студента за науковим керівником магістерської дисертації	01.09.2017-20.09.2017	
2.	Вибір теми магістерської дисертації та затвердження її на засіданні кафедри	21.09.2017-18.10.2017	
3.	Розробка змісту магістерської дисертації та видача завдання науковим керівником	18.10.2017-31.10.2017	
4.	Підписання завідувачем кафедри листа «Завдання на магістерську дисертацію студенту»	01.11.2017-03.11.2017	
5.	Підбір літератури за темою дослідження та її аналіз	03.11.2017-30.11.2017	
6.	Підготовка теоретичного розділу та погодження його змісту з науковим керівником	31.12.2017	
7.	Проведення аналізу об'єкта економічного дослідження	01.01.2018-28.02.2018	
8.	Узагальнення результатів аналізу та виявлення невикористаних резервів у діяльності досліджуваного об'єкту	01.03.2018-15.03.2018-	
9.	Завершення підготовки другого розділу	20.03.2018	
10.	Розробка та обґрунтування удосконалень, які є основою третього, рекомендаційного розділу	21.03.2018-20.04.2018	
11.	Узагальнення отриманих наукових результатів всієї роботи та підготовка загальних висновків	21.04.2018-27.04.2018	
12.	Оформлення магістерської дисертації та перевірка її та оформлення відгуку науковим керівником	28.04.2018-10.05.2018	
13.	Доопрацювання магістерської дисертації задля усунення виявлених керівником недоліків	10.05.2018-12.05.2018	
14.	Подання магістерської дисертації для перевірки на плагіат і проходження нормоконтролю	до 15.05.2018	
15.	Надання магістерської дисертації рецензенту. Підготовка рецензентом офіційної рецензії за встановленим зразком.	15.05.2018-18.05.2018	
16.	Підготовка доповіді та наочних матеріалів до захисту	12.05.2018-15.05.2018	
17.	Захист магістерської дисертації перед ЕК	23.05.2018	

Студент

(підпис)

М. С. Майстренко

Керівник роботи

(підпис)

О. О. Охріменко

Анотація

Майстренко М.С. Удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції- Рукопис.

Магістерська дисертація зі спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Міжнародна економіка». – НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського». – Київ, 2018. – 106 с.

Магістерська дисертація присвячена дослідженню стратегій економічного розвитку України з урахуванням євроінтеграційного курсу. На основі проведеного аналізу динаміки економічних показників виокремлено ключові вектори удосконалення стратегії економічного розвитку країни; дані рекомендації щодо впровадження механізму активації економічних реформ в Україні.

Ключові слова: євроінтеграція, стратегія, реформа, економічний розвиток, підвищення ефективності.

Abstract

M. S. Maistrenko. Improvement of the strategy of economic development of Ukraine in conditions of the European integration – Manuscript.

Bachelor thesis of the training direction 6.030503, specialty «International Economics». – NTUU «KPI». – Kyiv, 2018. – 106 p.

Thesis is devoted to the research of the strategies of economic development of Ukraine taking into account the European integration course. Based on the analysis of the economic indicators, the key vectors for improving the country's economic development strategy are identified; given recommendations on the implementation of the mechanism of activation of economic reforms in Ukraine.

Key words: eurointegration, strategy, reform, economic development, increase of efficiency

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1_ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	12
1.1. Економічний розвиток як процес еволюції економічної системи	12
1.2. Формування стратегії розвитку в умовах інтеграційних процесів	20
1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності стратегій	29
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2_АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	39
2.1. Оцінювання економічного підґрунтя євроінтеграційного курсу України	39
2.2. Порівняльний аналіз економічного розвитку України у період до і у процесі асоціації з ЄС	48
2.3. Аналіз стратегій економічного розвитку України	61
Висновки до розділу 2	71
РОЗДІЛ 3_УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	73
3.1. Сценарії та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції	73
3.2. Механізми активізації економічних реформ в Україні	81
Висновки до розділу 3	88
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	94
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Актуальність дослідження. Необхідність перспективних напрямів удосконалення стратегії економічного розвитку України визначається насамперед тим, що Україна має низку переваг, які забезпечують можливості для успішного розвитку економіки: країна має вигідне географічне положення, родючі землі і високоосвічене населення. Крім того, Україна традиційно має порівняльну перевагу в металургійній галузі, а також в сфері обробної промисловості та технології. Країна межує європейськими державами і має прямий доступ на ринки Близького Сходу, які динамічно розвиваються, через акваторію Чорного моря. Завдяки всім цим факторам Україна може в перспективі стати ключовим гравцем у світовій економіці..

З моменту здобуття Україною незалежності, країні ще далеко до реалізації свого потенціалу. Через відсутність довгострокових стратегій, через недоліки інституційної бази, давні політичні розбіжності і широко розповсюджену корупцію уряду країни, який часто змінювався, було вельми складно втілювати в життя навіть самі благі починання в сфері реформ. Навіть в умовах поточної кризи Україна, завдяки своєму географічному положенню, багатим природним ресурсам і людського капіталу, має оптимальні можливості для використання переваг чергового етапу глобалізації та євроінтеграції, динаміку якого буде визначати зростаючий середній клас ринків, що розвиваються. Проте, недоліки інституційних структур на тлі відсутності довгострокової стратегії економічного розвитку істотно обмежують темпи і масштаби модернізації економіки на етапі, коли країні необхідно пристосовуватися до мінливих міжнародній обстановці. Саме тому проблеми удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції є актуальними та потребують ґрунтовних досліджень..

Питанням дослідження особливостей стратегій економічного розвитку країн присвячені праці таких дослідників, як Базилевич В. [14], Бойко А.В. [17], Бондарець М. [18], Гавура В. [24], Дмитренко О.В. [28], Жаліло Я. [34], Каймашнікова К.С. [39] та ін..

Наукові підходи до формування та удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції присвячено праці Батаренко А.О. [15], Бестужевої С.В. [16], Веселовського А. [22], Єлісеєва К. [33], Іванової М.І. та Варяниченко О.В. [37], Кіндратець О.М. [40], Кушнір Н.О. та Дяченко Б.І. [45], Назаренко М.О. [54] та ін.

Метою магістерської дисертації є теоретичне обґрунтування, вироблення науково-методичних засад і практичних пропозицій, спрямованих на вдосконалення механізму формування економічних стратегій України та пошук напрямів її удосконалення з урахуванням євроінтеграційного курсу України.

Відповідно до поставленої мети в роботі було визначено і вирішено такі завдання:

- дослідження сутності економічного розвитку як процесу еволюції економічної системи;
- розкриття особливостей формування стратегії розвитку в умовах інтеграційних процесів;
- наведення методичних підходів до оцінювання ефективності стратегій;
- оцінювання економічного підґрунтя євроінтеграційного курсу України;
- проведення порівняльного аналізу економічного розвитку України у період до і у процесі асоціації з ЄС;
- аналіз стратегій економічного розвитку України;
- розробка сценаріїв та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції;

– розробка механізму активізації економічних реформ в Україні.

Об’єкт дослідження – організація процесу розроблення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції.

Предметом дослідження є існуюча система економічних відносин, які виникають в процесі розроблення стратегії економічного розвитку країни.

У процесі дослідження використовувались такі методи: діалектичний метод пізнання; логічний та формально-логічний методи; метод порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу (для дослідження теоретико-методологічних основ формування стратегії розвитку), статистичний і порівняльний аналізи (при аналізі показників соціально-економічного розвитку України та показників її міжнародної торгівлі, в т.ч. – з країнами ЄС).

Теоретико-інформаційну основу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії з питань формування стратегії економічного розвитку країни, законодавча база щодо формування Стратегії європейської інтеграції України, періодичні та монографічні видання, матеріали міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій, що розкривають сутність та особливості формування стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції, а також статистичні матеріали Державної служби статистики України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні та подальшому розвитку теоретичних засад формування та удосконалення стратегії економічного розвитку країни. Положення магістерської роботи, що визначають її наукову новизну і виносяться на захист, полягають у наступному:

удосконалено:

– положення стратегічного підходу до удосконалення стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції;

– підходи розроблення напрямів підвищення ефективності стратегії економічного розвитку України;

отримали подальший розвиток:

- напрями зростання економічного розвитку України в умовах євроінтеграції;
- механізм проведення економічних реформ в Україні з урахуванням специфіки законодавства.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані в магістерській роботі наукові положення, висновки та пропозиції можуть бути використані для підвищення ефективності стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції шляхом проведення економічних реформ.

Отримані результати магістерської роботи, які мають практичне значення, полягають у наступних положеннях:

- обґрунтовано рекомендації щодо необхідності удосконалення стратегії економічного розвитку України;
- сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності стратегії економічного розвитку України з огляду на євроінтеграційні процеси;
- визначено підходи щодо проведення економічних реформ, покликаних забезпечити ефективний економічний розвиток України в умовах її євроінтеграції.

Апробація результатів магістерської дисертації та публікації. Основні положення магістерської роботи були використані в матеріалах III Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики» (м. Кривий Ріг, 2018 р.)

Структура магістерської дисертації передбачає наявність вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Матеріали дослідження викладено на 107 аркушах, представлено у 16 таблицях, на 15 рисунках та у 1 додатку. Джерельна база нараховує 103 найменувань інформаційних літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

1.1. Економічний розвиток як процес еволюції економічної системи

Проблеми економічного зростання будь-якої країни є багатоаспектним поняттям, адже вони разом з економічними сторонами пов'язані з питаннями забезпечення соціологічного, політичного, морального й загальнолюдського характеру. Отже, не викликає сумнівів твердження, що зростаюча економіка країни має більше можливостей задовольняти зростаючі потреби населення та вирішувати різноманітні соціально-економічні проблеми як усередині країни, так і на міжнародному рівні. Так, можливості забезпечення стрімких темпів економічного зростання значно збільшились через розгортання в середині ХХ ст. НТР та її подальшим розвитком і поглибленням.

Проте на початку третього тисячоліття світова цивілізація зіштовхнулась з великою кількістю старих та нових невирішених проблем, і це об'єктивно змушує багатьох науковців замислюватись, чи потрібне взагалі подальше економічне зростання, якщо суспільство вже досягло певного рівня життя, а якщо потрібне, то в яких межах, і коли він стає економічно та соціально небезпечним [51, с. 82].

На сьогоднішній день проблема економічного зростання стосується усіх країн, хоча і в різній мірі. Близько ста останніх років ста років дана тема не сходить зі шпальт періодичної вітчизняної та зарубіжної преси. З'являються нові статті, монографії; в підручниках з макроекономіки цій проблемі приділяється особлива увага. На рівні окремих держав та на міждержавному рівні затверджуються документи нормативно-правового характеру, які регламентують економічне зростання країни, спрямовані на збереження та охорону природи і т. д. В умовах глобалізації економіки значно загострилась проблема обмеженості ресурсів, тому актуальність цієї

теми як для економік окремих країн, так і для усієї світової економіки зростає.

Серед зарубіжних вчених, що зробили значний внесок в теорію економічного зростання, варто згадати Йозефа Шумпетера, Саймона Кузнеця, Фернана Борделя, Гері Беккера, Теодора Шульца, Майкла Портера. В Україні перші теоретичні розробки проблем економічного розвитку були пов'язані з дискусіями про перспективне планування. В той час проблема економічного зростання була однією з найважливіших соціально-економічних проблем, адже вона визначала умови перетворення країни на індустріальну державу із сучасною матеріально-технічною базою.

Значний вклад в розвиток теорії економічного розвитку внесли М. Ковалевський, Г. Фельдман, М. Кондратьєв. Так, економіко-математична модель Г. Фельдмана певним чином передбачила деякі положення теорії економічного зростання, які пізніше були розроблені зарубіжними науковцями. У свою чергу, довгі хвилі (цикли) М. Кондратьєва й досі є предметом досліджень вчених-економістів усього світу.

У 1960-1970 рр. в Україні в галузі природничих, технічних і гуманітарних наук активізувалися дослідження, присвячені проблемам інтенсифікації економічного зростання на основі НТП з орієнтацією на його якісні параметри. В той час були розроблені економіко-математичні моделі росту, досліджувались регіональні господарські зв'язки, відповідні відтворювальні процеси, які визначають ступінь зростання та розвитку економіки [49, с. 26]. Дослідження проблем та умов розвитку теорії економічного зростання та практики управління економічним розвитком триває і на даний час.

Темпи, якість та інші показники економічного зростання залежать не лише від потенціалу національного господарства, але й від зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних чинників. Проте, саме по собі економічне зростання не повинне бути самоціллю суспільства, адже він має супроводжуватися зростанням рівня та якості життя населення країни,

зменшенням рівня диференціації доходів у суспільстві, структурною модернізацією національної економіки. Саме тому мета суспільства повинна полягати не в економічному зростанні саме по собі, а у сталому економічному розвитку.

Як було зазначено вище, протягом значного періоду часу економічний розвиток країни ототожнювався з її економічним зростанням, і його сутність трактувалась як зростання ВВП або середньодушового доходу. Сумніви у правомірності даного підходу з'явилися після невдалого досвіду розвитку колишніх колоній, адже у 1950-1960 рр. багато з них демонстрували значні темпи зростання ВВП та середньодушового доходу, але переважна більшість не змогла підвищити рівень життя населення. Отже, досвід країн, що розвиваються, дав змогу зрозуміти невірний підхід до ототожнення економічного розвитку країни та її економічного зростання [67, с. 65].

Сам процес економічного розвитку також передбачає здійснення структурних перетворень національної економіки, зміну структури споживання, яка полягає в зменшенні частки витрат на продовольство. Так, економічний розвиток переважною більшістю науковців визначається як процес, у ході якого впродовж тривалого часу фіксується зростання реального середньодушового доходу населення країни за умови одночасного дотримання двох умов: зниження чи збереження незмінним кількості осіб, які живуть за межею бідності, зменшення чи збереження зменшення ступеня нерівності у розподілі доходів. Такий підхід до проблем економічного розвитку свідчить про зосередження уваги у процесі економічного зростання країни на боротьбі з нерівністю, бідністю, безробіттям, а також на підвищенні якості життя населення країни.

Отже, можна зробити висновок, що проблеми економічного зростання важливі як для економіки країни загалом, так і для окремої людини, яка проживає в даній країні.

Темпи розвитку світового господарства можна охарактеризувати такими аспектами:

1) процеси глобалізації сприяють об'єднанню національних економік в єдину світову систему, вони також стандартизують структурні елементи економік згідно вимог транснаціоналізації, забезпечують високий динамізм міжнародних економічних відносин;

2) збільшується розрив у рівнях розвитку найрозвиненіших та найбідніших країн, зростають відмінності соціально-економічного розвитку усередині різних груп країн [57, с. 7].

Також зазначимо, що процеси динамічного глобального економічного розвитку визначають та обґрунтовують необхідність трансформації та модернізації національної стратегії розвитку країни з урахуванням не лише національних особливостей відповідних соціально-економічних відносин та ринкових механізмів, але й глобального, світового ринку.

В економіці вільного ринку країна не грає абсолютно ніякої ролі в розподілі самих ресурсів. Всі рішення з розділення ресурсів і товарів приймаються виключно домашніми господарствами і різного роду приватними підприємствами (фірмами) на відповідних ринках. Ціни на той чи інший товар встановлюються з урахуванням попиту та пропозиції, при цьому вони є головним індикатором (інструментом) усунення надлишку або дефіциту. Також вартість визначає і той факт, для кого саме виробляється якась річ.

Протилежною є командна економіка, в якій всі рішення з приводу виробництва, споживання та розподілу виходять виключно від держави.

Значне місце в усіх системах належить «змішаній» економіці, яка ґрунтується на приватній власності та системі вільних ринків, але, незважаючи на це, уряд має переважну роль. В даному випадку політика може бути направлена абсолютно на все: наприклад, на зниження безробіття чи боротьбу з інфляцією. Дана політика часто проводиться двома можливими шляхами:

- кредитно-грошова політика;
- податково-бюджетна політика.

В першому випадку країна зобов'язана скоротити закупівлі і підвищити податок. Це, відповідно, досить ефективно вплине на такий параметр, як споживання. І зовсім не важливо, що саме споживач хоче придбати: споживання може мати як масштабний вплив, так і роздрібний. Другий варіант може бути актуальним і стимулюючим в період кризи або спаду, але також і стримуючим, як варіант - подолання інфляції. Отже, країна знижує податок і збільшує закупівлю, що сприяє зростанню сукупного попиту.

Також певне місце займає так звана традиційна система, яка, виходячи з її назви, ґрунтується на сформованих роками традиціях, які є головними в питаннях вибору наданих послуг, яким чином і для кого саме. Перелік благ, їх розподіл і технологія базуються лише на звичаях, а роль члена суспільства виходить з кастових приладдя та спадковості. Даний тип в даний час зберігся лише в слаборозвинених державах з низьким розвитком технічного прогресу [18, с. 103].

Стрімкий розвиток міжнародних економічних відносин призвів до посилення взаємодії та співпраці країн та регіонів. В кінці минулого століття відбулись суттєві зміни у світовому господарстві, сутність яких проявлялась у стрімкому розвитку глобалізаційних процесів, посиленні міжнародних потоків товарів, послуг, фінансів. Зазначимо, що глобалізація - це сучасна стадія розвитку світових відносин, це трансформація суспільства з індустріального в постіндустріальне, яка найбільше впливає на формування стратегій розвитку країни чи регіону.

Отже, в кінці минулого століття з'явилося поняття «глобалізація», що було зумовлено інтернаціоналізацією світових відносин, а характерними рисами процесу глобалізації є наступні:

- вихід за межі індустріалізації, новий постіндустріальний період розвитку економічних відносин;
- об'єднання зусиль країн та глобальне осмислення політичних, економічних, соціальних та культурних проблем;

- зміна умов існування людства: економічна та інформаційна інтегрованість, рівність народів та рас та загальне панування миру на Землі – людство, «інтегроване в одне ціле» (вчення В. І. Вернадського) [24, с. 41–51];
- збільшення загального доходу країн, обсягів світової торгівлі, обсягів іноземних інвестицій, обсягів виробництва та споживання;
- економічне зростання бідних країн, інтелектуалізація суспільства та економіки.

Вивчення сутності, причин та наслідків глобалізаційних процесів здійснювали науковці всього світу. Так, американськими науковцями (Д. Хелдом, Д. Гольдблаттом, Е. Макгрю, Дж. Перратоном), які є провідними дослідниками глобальних трансформацій, було сформульовано наступне визначення поняття «глобалізація»: «це процес (або сукупність процесів), який втілює в собі трансформацію просторових організацій соціальних відносин та взаємодій – що вимірюється за допомогою таких показників, як їхня протяжність, інтенсивність, швидкість та вплив, – що породжує міжконтинентальні та міжрегіональні потоки або структури активності взаємодій та проявів влади» [25, с. 84].

Згідно тверджень П. Ратленда, економічний вимір глобалізації має наступні ключові ознаки:

- еволюція в інформаційних технологіях;
- економічна революція (стимулювання політики економічного зростання);
- регіоналізація світової економіки;
- поляризація економіки.

Таким чином, вважається доцільним, що розвиток глобалізаційних процесів сприяє розвитку інтернаціоналізації та, відповідно, регіоналізації та транснаціоналізації. Формуються нові регіональні угруповання, які покликані сприяти нарощуванню обсягів виробництва й торгівлі між країнами, створенню преференцій та зниженню бар'єрів у торговельно-економічній діяльності країн.

Одна з тенденцій розвитку глобалізації світогосподарських відносин - це формування глобального органу (чи органів) управління, який має на меті контроль за процесами взаємодії між країнами та угрупованнями. Зауважимо, що так званий «глобальний уряд» представлено міжнародними організаціями, такими як МВФ, Світовий банк, ВТО та інші. Отримавши повноваження глобальних регуляторів, вони виконують функції глобального управління, адже контролюють та регулюють переважно політичні й економічні (особливо товарно-грошові) відносини між країнами.

Досліджуючи сутність та особливості розвитку глобалізаційних процесів у світі, зазначимо, що глобалізація економічного розвитку відбувається під впливом глибокої взаємозалежності складових елементів світового господарства, а також його цілісністю, яка зростає в умовах швидкого розвитку інтернаціоналізації виробництва та обміну, інтенсифікації інтеграційних процесів. Також розвивається процес глобального синтезу світового масштабу, який має суперечливий характер та охоплює всі країни світу без виключення.

При цьому основним центром динамічної рівноваги в умовах ринкової економіки на сучасному етапі розвитку глобалізації є, в першу чергу, задоволення потреб людини, що вже було зазначено вище. В цих умовах основним механізмом ринкової рівноваги є саме рівновага між платоспроможним попитом людини та пропозицією. У цьому випадку попит і пропозиція мають розглядатися не тільки з боку обмеженого національного ринку, але й у глобальному плані [56, с. 72].

Підприємства країни, об'єднані спільними цілями та сферою діяльності, є представниками окремої галузі національної економіки. Розвиток будь-якої галузі відбувається в умовах створення стратегії, побудованої відповідно до головних пріоритетів діяльності. Отже, стратегію розвитку галузі можна назвати комплексом рішень (сукупність цільових програм, система заходів), що спрямовано на визначення пріоритетів, перспектив та напрямів розвитку певної галузі, створення й ефективного

використання потенціалу галузі, досягнення сталого та динамічного розвитку галузі [43, с. 2]. На думку автора, метою формування стратегії розвитку тієї чи іншої галузі повинні враховувати не лише інтереси галузі, але й інтереси суспільства, які задовольняються відповідними зусиллями держави та її підприємницького сектору задля виконання перспективних економічних завдань.

Групування та функціонування підприємств різних галузей національного господарства на певній території та фінансові результати їх господарської діяльності формують економіку певного регіону, а рівень його економічного розвитку – це один з ключових показників рівня економічного зростання країни, гармонійне функціонування регіонів якої є одним із завдань. Як зазначають Л. Г. Руденко, С. А. Лісовський, Є. О. Маруняк стратегія економічного розвитку регіонів - це система заходів, що спрямовано на реалізацію довгострокових завдань соціально-економічного розвитку країни із врахуванням раціональної участі регіонів у вирішенні цих завдань, які визначаються реальними передумовами та обмеженнями їх розвитку [61, с. 41-42].

В результаті поглиблення економічних інтеграційних взаємозв'язків між країнами, які характеризуються розвитком міжнародного територіального поділу праці, процесів зближення національних економік шляхом утворення єдиного економічного простору для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, робочої сили через національні кордони, формуються міжнародні інтеграційні блоки чи об'єднання, яке має власну стратегічну мету, для досягнення якої воно було створене. З розвитком інтеграційних процесів, із виходом об'єднань на наступний рівень інтеграції, а також з урахуванням змін економічної та політичної ситуації стратегічна мета може доповнюватися, уточнюватися чи змінюватися. У свою чергу, інтеграційні об'єднання формують стратегію економічного розвитку з урахуванням спільних цілей держав, наводячи цілі, задачі, пріоритети та заходи в документах, які є програмами розвитку цього об'єднання. І якщо

союз чи об'єднання не зареєстровані юридично, тобто вони співпрацюють за ініціативою держав-членів, їх стратегічні напрямки дій визначаються у деклараціях та затверджуються підписами глав держав на щорічних зустрічах (самітах) [39, с. 94].

Отже, здійснення ефективного національного, регіонального та глобального контролю - це пріоритетна задача сучасних глобальних гравців, а саме - країн та міжнародних угруповань. При цьому інструментом протидії задля забезпечення безпеки розвитку є стратегії безпеки, антикризові стратегії, оскільки глобальне управління не можна здійснювати без сформульованих стратегічних цілей та програми їх досягнення. Особливу роль в сучасних світових економічних відносинах відіграють національні стратегії розвитку, а також міжнародні, регіональні, глобальні стратегії, сутність та значення яких дослідимо далі.

1.2. Формування стратегії розвитку в умовах інтеграційних процесів

Створення стратегії економічного розвитку країни здійснюється відповідно до можливостей країни, наявного ресурсного потенціалу та умов зовнішнього (міжнародного) середовища. Сутність стратегії економічного розвитку країни можна трактувати як економічну політику уряду, що розрахована на тривалий термін, та передбачає досягнення основної мети – забезпечення соціально-економічного розвитку. Ця стратегія включає довгострокові, найбільше принципові й пріоритетні плани країни, завдання її уряду щодо виробництва, величини надходжень та витрат бюджету, податків, цін, капіталовкладень, соціального захисту населення [52, с. 45]. Переважно стратегії економічного розвитку країни мають вигляд такої програми дій, яка передбачена урядом та є основним документом довгострокового розвитку країни, в якому основну увагу приділено основним пріоритетним напрямкам розвитку її економіки на найближчі 5–10 років.

Визначення цілей, шляхів їх досягнення та очікування запланованих результатів у майбутньому обумовило розвиток стратегічного планування та управління. Існують багаточисельні підходи до визначення поняття «стратегія розвитку підприємства», серед них такі:

- стратегія як набір правил діяльності підприємства;
- стратегія як система заходів (або план) для досягнення визначеної мети;
- стратегія як спосіб досягнення конкурентних переваг або залучення нових клієнтів;
- стратегія як сукупність перспективних орієнтирів;
- стратегія як програма послідовних дій; стратегія як позиція компанії на ринку та ін.

Зазначимо, що дослідження сутності економічної стратегії здійснювали провідні економісти-науковці. Дослідивши найбільш розповсюджені трактування цієї економічної категорії, побудуємо таблицю 1.1.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування сутності економічної стратегії

Автор	Характеристика
Ансофф І. [13]	За своєю суттю стратегія - це набір правил для прийняття рішень, якими організація керується у своїй діяльності
Портер М. [44]	Конкурентна стратегія – це така стратегія, на основі якої підприємство може вести конкурентну боротьбу та яка визначає цілі та засоби їх досягнення
Мескон М. [50]	Стратегія - детальний всебічний комплексний план, призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії організації та досягнення її цілей
Куїнн Д. [27]	Ефективна формальна стратегія повинна містити в собі три найважливіші складові: 1) основні цілі (або завдання) діяльності; 2) найбільш істотні елементи політики, які направляють або обмежують поле діяльності; 3) послідовність основних дій (або програма), спрямованих на досягнення поставлених цілей і не виходять за межі обраної політики

Автор	Характеристика
Г. В . Савенко [62]	Стратегія підприємства – це систематичний майбутній розвиток середовища та підприємництва, що включає формування місії, довгострокових цілей, а також шляхів і правил прийняття рішень для найбільш ефективного використання стратегічних ресурсів, сильних сторін і можливостей, усунення слабких сторін та захист від загроз зовнішнього середовища задля майбутньої прибутковості
Жаліло Я. [34]	Економічна стратегія – це цілісна система дій суб'єкта, спрямованих на реалізацію мети, завдань та пріоритетів його економічного відтворення з урахуванням комплексу впливів ендогенних та екзогенних чинників, що розраховані на тривалий період часу
Чандлер А. [2]	Стратегія – це визначення основних довгострокових цілей і завдань підприємства та затвердження курсу дій та розподілу ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей. Стратегія визначає структуру. Стратегія повинна визначати довгострокові цілі підприємства, а також намічати дії і розміщувати необхідні для вирішення поставлених завдань ресурси.

Проаналізувавши визначення, наведені в таблиці 1.1, нами було сформульовано власне трактування сутності економічної категорії «стратегія економічного розвитку»: це довгостроковий план, який складається з взаємопов'язаних послідовних дій та розробляється задля досягнення стратегічної мети, що відповідає пріоритетам підприємства, організації або країни та є основою для їх ефективного функціонування й подальшого розвитку. Результатом впровадження стратегії є саме розвиток, а вона у свою чергу є інструментом забезпечення цього розвитку.

Зазначимо також, що економічна стратегія країни визначається переважаючим типом власності людини на основні ресурси: різні природні ресурси і землю, капітал, робочу силу.

Види стратегій залежно від об'єкту призначення наведено на рис. 1.1.

Сучасна наука розглядає економіку як господарську діяльність суспільства та сукупність відносин в системі виробництва і споживання.

Очевидно, що якщо запропонувати алгоритм пошуку вектора розвитку народогосподарського комплексу, що відповідає сучасним викликам, він значно спростить вибір необхідного переліку законодавчих заходів і рішень з безлічі запропонованих варіантів стратегічного розвитку країни.

Рис. 1.1. Види стратегій залежно від об'єкту призначення [18, с. 101]

Лише ці заходи повинні представляти собою взаємопов'язану систему державних рішень, що стосуються всіх сфер господарської діяльності.

Таким варіантом може стати алгоритм вибору з безлічі умов, розглянутих в пропонованих варіантах програм, деякого ряду умов, виділених експертами в якості ключових і повторюваних в основній масі цих програм. Обрані таким чином умови зумовляють ті законодавчі заходи і рішення, прийняття яких з необхідним ступенем ймовірності дозволять запустити механізм економічного зростання з охопленням максимальної кількості галузей народогосподарського комплексу країни.

Отже, основний зміст пакету документів, що прийняті органами державного управління для забезпечення ефективного розвитку економіки країни, повинен бути забезпечений рішеннями, заходами та кроками, здатними забезпечити:

- довгостроковий перелік, обсяг і затребуваність продукції виробничого сектора економіки, що відповідає технічним вимогам і потребам як всередині країни, так і за кордоном;

- можливість впровадження сучасних технологій за рахунок тісної співпраці розвиненого виробництва з фундаментальною та галузевою наукою;

- наявність перспективи розвитку вітчизняної мінерально-сировинної бази задля забезпеченості промислового виробництва необхідною сировиною і матеріалами;

- логістично побудовану транспортну інфраструктуру для перевезень сировини, матеріалів і продукції, що виробляється, яка об'єднує всі регіони країни;

- систему фінансово-грошових і податкових відносин, кредитування, яка буде стимулювати розвиток господарської діяльності;

- узгоджену політику підготовки й забезпечення потреб організацій і підприємств народогосподарського комплексу кваліфікованими кадрами та ін.

При такому різноманітті завдань, вирішення яких є необхідним задля створення перерахованих умов економічного зростання, найважливішими питання є питання переліку, обсягу та гарантованої затребуваності запланованої до випуску промислової продукції, адже вони задають кінцеві результати успішної реалізації мети економічної стратегії розвитку країни [47, с. 109].

Іншими словами, стратегія економічного розвитку країни - це план перетворення народогосподарського комплексу країни, в якому зазначено, реалізація яких саме заходів в найближчому майбутньому дозволить виробляти конкретну продукцію необхідної якості, а також залучення яких саме операційних система і засобів потребує досягнення мети стратегії. Неважко переконатися, що всі інші умови, вибрані з використанням даного алгоритму, також тісно пов'язані між собою і представляють ланки виробничого ланцюжка: сировина - матеріали - виробництво - готова продукція - споживач, яка ефективно працює лише при налагодженій транспортній інфраструктурі, при стимулюючій виробничій сфері кредитно-грошової політики та кадрового забезпечення.

Зазначимо, що обґрунтувати той чи інший варіант вибору стратегії розвитку можна лише за допомогою існуючих та апробованих соціально-

економічних законів. Закон тому й називається законом, що описувані ним процеси протікають за чітко окресленими правилами і призводять до очікуваного результату. Людство в процесі своєї еволюції пізнало та напрацювало достатню їх кількість як в галузі економіки, так і в соціальній сфері.

З точки зору теорії графів кожній із законів може бути представлений у вигляді замкнутого графа, у вузлах якого відображені вимоги, які ним визначаються, зафіксовані в ньому у вигляді абзацу, пункту, речення. У свою чергу, взаємозв'язок вимог закону буде визначатися напрямками стрілок між вузлами графа. І оскільки будь-який розвиток є динамічним процесом, такий процес і його зміни при русі до наміченого результату можна коригувати, використовуючи для цього відповідний математичний апарат. Останнє дозволяє підвищити достовірність та вірогідність досягнення поставлених цілей.

Крім цього, важлива роль у вирішенні будь-якої задачі і економічного розвитку в тому числі належить початковим умовам або вихідним даним - максимально точним оцінкам нинішнього стану всіх елементів економіки, таких як управління, сировинне і матеріальне забезпечення, енергоємність, виробничі фонди і т. д. Чим точніше буде ця оцінка, тим ближчим до встановлених вимог буде отриманий результат і навпаки. Наприклад, при описі деяких динамічних процесів з недостатньою достовірністю початкових умов, використовуючи математичний апарат, побудований на основі теорії нечітко або розмитих множин, можна отримати так звану «теорію хаосу», тобто розкид очікуваних результатів дослідження. Цим можна проілюструвати окремі кризові явища, що відбуваються в економіці при використанні лише одного закону економічного розвитку - «ринкової економіки», що обмежує свободу вибору сфери економічної діяльності і механізми ціноутворення з урахуванням попиту і пропозиції [65, с. 44].

Незважаючи на те, що загальний міжнародний рівень якості продукції, що виробляється, зростає, споживач став все більше звертати увагу не лише

на марку, як це було ще не так давно, а й на характеристики продукції та її ціну. Поєднання «ціна-якість» виробленої продукції підкоряючись закону торгової конкуренції, все більше стало впливати на ринок збуту, виводячи його зі стійкого стану.

Далі розглянемо систему взаємопов'язаних перетворень, яка необхідна для створення обраних за запропонованим алгоритмом умов для успішного розвитку економіки країни в порядку пропонованих заходів.

Важливою та незаперечною є роль держави в процесі реалізації плану переведення економіки країни на рейки ефективного розвитку за рахунок активізації процесу використання результатів фундаментальних і пошукових досліджень, для визначення цілей і завдань розвитку. Також роль держави є значною в процесі визначення пріоритетності галузей і обсягів їх фінансування, здійснення структурних перетворень в економіці, формування транспортної інфраструктури, організації забезпеченості кваліфікованими кадрами та ін. Крім того, спроба перекласти відповідальність за розвиток виробничого сектору економіки з держави на бізнес-співтовариство призвела до істотного погіршення міжгалузевих і внутрішньогосподарських зв'язків, зниження обсягу ВВП і, як наслідок, до значного зростання залежності національної грошової одиниці країн від цін на вуглеводневу сировину.

Ступінь участі бізнесу в соціальному житті країни також не в повній мірі відповідає запитам і проблем суспільства, призводячи до його розшарування і зростання соціальної напруженості, до незадоволеності роботою соціальних інститутів. Тому надзвичайно важливою є відповідальна регулююча роль держави в діяльності усього господарського комплексу країни, в побудові взаємовигідних, соціально орієнтованих відносин з бізнесом. Держава повинна бути головним регулятором основних соціально-економічних процесів, пов'язаних з періодом економічних перетворень, які відбуваються в країні [56, с. 52].

Для реалізації стратегічних завдань, що стоять перед економікою, надзвичайно актуальним є питання створення інститутів довгострокового

планування з урахуванням сучасних економічних відносин в нових структурних формах. Відмова від необхідних елементів планування в економіці виключає можливість гармонійного і взаємопов'язаного розвитку окремих галузей і всього народогосподарського комплексу країни. Для досягнення поставлених цілей економічного розвитку необхідні системні і структурні зміни в органах державного управління та в моделі функціонування промислового комплексу країни із введенням елементів планування.

Розробка стратегії економічного розвитку в період рецесії або стагнації економіки неодмінно повинна базуватися на досягненнях фундаментальної і прикладної науки, оскільки лише в цьому випадку можливе найбільше зростання ефективності процесів промислового виробництва, а також якості затребуваної ринком продукції. Неодмінна умова досягнення цієї мети - відповідне фінансування фундаментальної та прикладної науково-дослідної діяльності, пов'язаної з впровадженням її результатів в дослідне виробництво. Тоді, завдяки впровадженню новітніх технологій, стане можливим випуск конкурентоспроможної продукції, яка не поступається або перевищує за своїми характеристиками, властивостями або якістю аналогічні вітчизняні чи зарубіжні зразки. Така продукція дозволить швидко перевести економіку в режим зростання і забезпечити її подальший сталий розвиток.

Необхідна стратегія високотехнологічного розвитку виробничого сектора економіки країни, що легко адаптується до стрімко мінливих умов ринку, наукових і технологічних відкриттів і розробок.

Як вже зазначалося вище, питання визначення переліку пріоритетної продукції, пропонованої до випуску, є одним з ключових, адже задає кінцеві цілі розвитку виробничого сектору економіки країни. Якби завдання не містив цей перелік, за кожним із зразків готової продукції стоїть конкретна галузь або група галузей, пов'язаних між собою виробничим циклом. Так, віддаючи пріоритет конкретним видам продукції, стратегія розвитку таким чином визначає і пріоритет галузі, яка її виробляє, тому цей алгоритм

розглядає питання вибору пріоритетної галузі за пропонованими вимогами до пріоритетної продукції, відповідність яким здатна забезпечити технологічне переоснащення самої галузі та залучить до цього процесу найбільшу кількість суміжних галузей народногосподарського комплексу країни [23, с. 126].

Таким чином, обрана в якості пріоритетної, ця продукція повинна відповідати таким основним вимогам:

- повинна бути конкурентоспроможною, мати принципово нові властивості, характеристики або можливості;
- повинна бути високотехнологічною, легко адаптуватися до новітніх наукових і технологічних відкриттів і розробок;
- повинна відтворюватися протягом життєвого циклу упродовж тривалого періоду часу;
- повинна бути затребуваною в інтересах господарської діяльності та розвитку регіонів, секторів і галузей народногосподарського комплексу країни;
- повинна забезпечувати виробничу і міжгалузеву кооперацію з максимальною кількістю суміжних галузей при випуску кінцевої продукції.

Процес послідовного переоснащення підприємств під чергову продукцію, яка в переліку є пріоритетною, здатне забезпечити повне охоплення галузей всього виробничого сектору економіки країни. В якості прикладу вибору шляху стратегічного розвитку країни варто навести той, що спирається на світову практику індустріально розвинених країн (Німеччина, Японія, Англія, США та ін.). В цих країнах, як і в усьому світі, до високотехнологічних і найбільш наукомістких галузей відносять атомну, електронну, автомобіле- і авіабудівну енергетику, космічну галузь і деякі інші. У процесі вибору пріоритетної галузі, що може зіграти головну роль у виборі стратегії економічного розвитку, як про це зазначалося вище, повинен

враховуватися також фактор міри участі виробленої продукції даної галузі в економічній діяльності.

Наприклад, для Німеччини свого часу пріоритетними були автодорожня інфраструктура і автомобілебудування, для Японії - суднобудування і автомобілебудування, а для США - те й інше, і авіабудування. Отже, у всіх випадках галузі, які є «локомотивами» стратегічного розвитку, представляли транспортну галузь або структуру, яка в свою чергу була невід'ємною частиною виробничого ланцюжка: сировина - виробництво - продукція - споживач, забезпечуючи кожен з етапів цього ланцюга.

Наведений алгоритм вибору стратегії економічного розвитку країни, спираючись на світову практику виробничої сфери, дає можливість створити «гнучке» високотехнологічне промислове виробництво, яке легко адаптується, а також здатне забезпечити стійке зростання економіки і оперативно реагувати на будь-які виклики глобалізованої світової економіки.

1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності стратегій

В сучасних умовах, які характеризуються відкритістю та глобалізацією економічних відносин, конкурентоспроможність є основним завданням економічної політики багатьох розвинених країн. Як показують результати дослідження науково-практичних розробок в області аналізу ефективності стратегічного управління [24; 37; 68; 72], цей етап планового процесу найменше піддається уніфікації. На наш погляд, причинами цього є:

- стратегії розробляються для кожної конкретної країни з урахуванням її специфічних умов, і в силу цього вони є похідними від її особливостей;
- на розвиток будь-якої країни впливає унікальне поєднання факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які здатні вплинути на ефективність реалізації стратегії. Часто основні передумови та фактори успіху функціонування і розвитку соціально-економічної системи країни

повинно аналізувати не лише всередині країни, а й поза її межами. В сучасних умовах результативність стратегії країни багато в чому залежить від можливості пристосовуватися до політичного, економічного, соціального, технологічного і культурного оточення;

3) не існує єдиного горизонту планування, який має велике методологічне значення. Як правило, період планування повинен враховувати не лише циклічні коливання економіки, а й загальні тенденції розвитку;

4) існує велика залежність складу та кількості критеріїв, показників, нормативів оцінки ефективності реалізації стратегії економічного розвитку країни від ієрархічного рівня оцінки (на якому рівні відбувається оцінка – загальнодержавний чи світовий) та її призначення (для влади, бізнесу або населення) [24, с. 48].

Як теоретичне, так і практичне значення здійснення оцінки ефективності стратегічного планування економічного розвитку країни, на наш погляд, є затребуваним на всіх рівнях управління (як на рівні підприємства, так і на всіх рівнях державної влади). При цьому оцінювати ефективність управлінських рішень в економічній теорії та практиці прийнято з точки зору двох основних підходів:

1) цільовий підхід, згідно якого здійснюється визначення міри досягнення цільових показників розвитку та функціонування певної країни (стратегічна ефективність стратегії економічного розвитку країни);

2) витратний підхід, що передбачає оцінку використання і перетворення ресурсів в процесі функціонування і розвитку певної країни (тактична або оперативна ефективність стратегії економічного розвитку країни).

Далі наведемо ключові елементи стратегічного розвитку соціально-економічної системи країни:

1) система цілей розвитку країни як наукове передбачення майбутнього результату її розвитку;

2) сукупність ресурсів, засобів та способів досягнення бажаних цілей економічного розвитку країни;

3) система мотивації та стимулювання економічного розвитку країни [68, с. 26].

Таким чином, стратегічна ефективність економічного розвитку країни, відповідно, буде визначатися в першу чергу ступенем наукової обґрунтованості цілей розвитку, відповідності обраної стратегії її цілям, а також ефективністю сформованої системи мотивації економічного розвитку країни.

Зазначимо, що оцінка ефективності реалізації стратегії економічного розвитку країни повинна складатися з таких етапів (рис. 1.2):

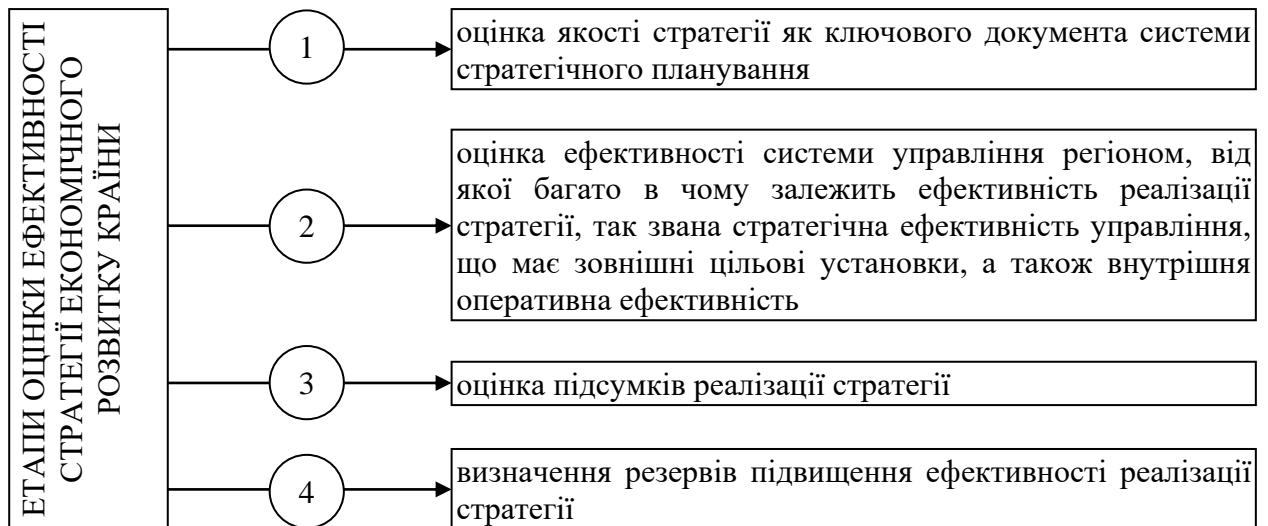

Рис. 1.2. Етапи оцінки ефективності стратегії економічного розвитку країни [65, с. 44]

Так, на першому етапі важливою є оцінка якості самої стратегії економічного розвитку країни як документу стратегічного планування, що визначає пріоритети, цілі та завдання державного управління.

Також необхідним є введення поняття «стратегічних параметрів розвитку і функціонування соціально-економічної системи країни». У системі стратегічного планування в групі цільових показників розвитку

регіону варто виділити керуючі та керовані параметри, тоді як керуючі параметри будуть визначати характер розвитку системи за всіма основними аспектами діяльності країни. Зміни стратегічних параметрів повинні призводити до тих наслідків, які, з точки зору органів управління системою, є важливими, суттєвими або ж можуть потенційно можуть стати такими.

Саме поняття «результативність» та «значимість» різноманітних параметрів в різних системах суттєво різняться, що викликано особливостями певної внутрішньої структури системи, їх цілей та інтересів, сукупністю відповідних зовнішніх вимог до якості ресурсів, до сукупності зв'язків із зовнішнім середовищем і т.д. Отже, значимість змін потрібно оцінювати не загалом, а в межах певного інтервалу, а параметри розвитку економічної системи країни можуть переходити в ранг стратегічних в залежності від змін умов її функціонування [37, с. 179].

Також важливими ознаками стратегічних параметрів потрібно вважати можливість вибору та їх керованість. Оскільки визначити групу стратегічних параметрів дещо складно, тому показники, які характеризують потенціал економічної системи країни, повинні займати центральне місце.

У свою чергу, ефективність стратегії економічного розвитку країни визначається багато в чому обґрунтованістю таких аспектів:

- концептуальний аспект, який характеризує, наскільки розкрито зміст того, що треба робити для досягнення цілей стратегії;
- тимчасовий аспект визначає терміни реалізації цієї стратегії, а також визначає послідовність здійснення управлінських функцій щодо досягнення стратегії;
- ресурсний аспект визначає, які необхідно використовувати засоби і в якій кількості;
- технологічний аспект визначає способи досягнення результату впровадження стратегії;

- організаційно-управлінський аспект визначає цільову систему управління, яка окреслює способи й методи адаптації об'єкта управління - країни - до постійних змін як всередині країни, так і поза її межами.

Отже, в якості найбільш важливого напрямку реалізації стратегії економічного розвитку країни зазвичай обрано зміцнення системи стратегічного управління економічним розвитком, що забезпечує підвищення збалансованості та комплексності економічного розвитку країни та розміщення продуктивних сил, підвищення збалансованості зобов'язань державних органів управління та їх фінансових можливостей [62, с. 131].

Стратегія економічного розвитку країни розробляється для досягнення наступних цілей (рис. 1.3):

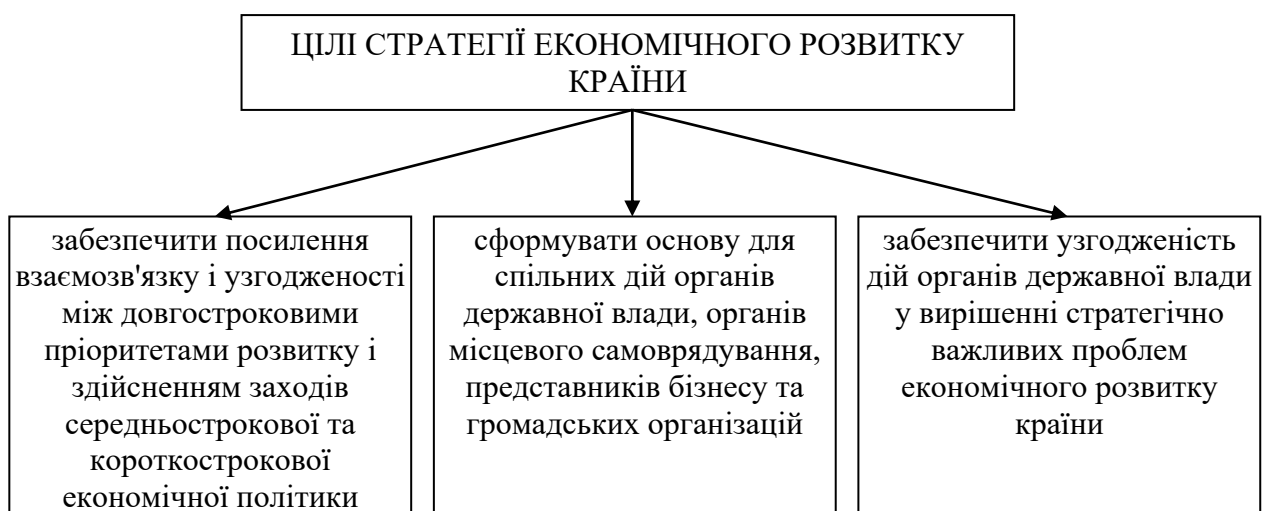

Рис. 1.3. Цілі стратегії економічного розвитку країни [65, с. 46]

При аналізі результатів реалізації стратегії важливою є оцінка стратегічної (зовнішньої) ефективності реалізації стратегії та оперативної (внутрішньої) ефективності реалізації стратегії:

1) стратегічна (зовнішня) ефективність реалізації стратегії економічного розвитку країни дає змогу оцінити місце країни світовій економічній системі та її місце в територіальному поділі праці, що досягнуті

в результаті реалізації обраної стратегії та передбачає виконання наступних етапів:

- визначення величини розриву між реальною і бажаною стратегічною позицією країни. При цьому головним питанням стратегічного планування є визначення, якою повинна стати країна, виходячи з існуючих та майбутніх умов і цілей її розвитку, а також в залежності від зусиль, які витрачені на їх зміну. Тут важливою є оцінка якості та результатів перехідного процесу з існуючого стану в бажаний (визначити слабкі сторони стратегічного потенціалу країни, проаналізувати заходи, розроблені для їх подолання, визначити міру виконання цих заходів);

- виявлення умов, причин і факторів, які перешкоджають досягненню бажаних цілей та властивостей економічної системи країни;

- оцінка конкурентних переваг країни, отриманих в результаті реалізації стратегії економічного розвитку, а також оцінка їх значимості для досягнення стратегічного успіху;

- оцінка ступеня реалізації державних інтересів за допомогою реалізації стратегії економічного розвитку країни.

2) оперативна (внутрішня) ефективність реалізації стратегії регіону характеризує ефективність використання стратегічного потенціалу країни для досягнення поставлених стратегічних цілей і завдань її розвитку. Вона передбачає:

- визначення міри досягнення стратегічних цілей шляхом порівняння планових та фактичних результатів, отриманих на даному етапі реалізації стратегії економічного розвитку країни;

- оцінку кількісних показників ефективності реалізації стратегії економічного розвитку країни, а головною вимогою до кількісних показників є наступне: їх розрахунок повинен здійснюватись за методиками, які прийняті міжнародні організації, а також на основі даних державного статистичного спостереження, яке здійснюється в межах кожної країни;

- оцінку якісних показників ефективності реалізації стратегії економічного розвитку країни на основі аналізу впливу результатів стратегії на економічний розвиток країни, об'єднаних в наступні групи: організаційні (які характеризують стан сфери управління), соціально-психологічні (які характеризують міру задоволеності населення країни), маркетингові (імідж, бренд країни) [26, с. 196].

Зазначимо, що вибір певного виду критерію (економічного, соціального, екологічного, науково-технічного, ринкового і т.п.), що характеризує міру досягнення цілей стратегії економічного розвитку країни, повинен відбуватись з огляду на особливості економічної ситуації і наявності відповідної інформаційної бази в країні.

Оцінка ефективності реалізації стратегії економічного розвитку країни завершується виявленням резервів її підвищення.

Також оцінка ефективності стратегії економічного розвитку країни може бути здійснена за допомогою статистичної звітності, соціологічних опитувань. Об'єктивна оцінка також може бути складена в результаті проведеного аналізу, моніторингу виконання завдань та пріоритетних цілей, які визначені стратегією країни.

Згідно практики ЄС, можна використовувати такі види оцінювання ефективності стратегії економічного розвитку країни:

- попереднє – оцінювання стартової позиції стратегії: яким чином її реалізація може вплинути на стан цільових груп і поліпшити загальну ситуацію в країні;
- проміжне – оцінювання обраних стратегічних та оперативних цілей, заходів щодо їх реалізації;
- завершальне – здійснюється після завершення реалізації стратегії та спрямоване на оцінку її довготривалого впливу на стан цільових груп, стійкості її результатів.

Відповідно до оцінки, за результатами моніторингу визначається спектр завдань, які закладаються в стратегії. Критеріями оцінки можуть бути

різні показники відповідно до соціально-економічного розвитку країни, а саме:

- валовий внутрішній та національний продукт;
- ВВП у розрахунку на 1 особу;
- доходи та видатки державного бюджету;
- кількість підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, їх динаміка;
- кількість фізичних осіб, зайнятих підприємницькою діяльністю;
- наявність та стан основних засобів;
- індекси промислової продукції;
- індекси та обсяги продукції сільського господарства;
- індекси виконаних будівельних робіт;
- індекси обороту роздрібної торгівлі;
- чисельність та динаміка населення;
- демографічні показники;
- середньомісячна номінальна та реальна заробітна плата;
- мінімальна заробітна плата;
- середній розмір пенсій;
- прожитковий мінімум та ін.

Цей стратегічний напрям окремої країни з вибраною стратегічною метою дозволить легко визначати, реалізовувати всі виявлені причини стримуючих факторів та негативних наслідків. З часом при якісному виконанні завдань та досягненні мети стратегії, що можливо лише за умови отримання позитивної оцінки ефективності самої стратегії, це дозволить раціонально та виважено врахувати всі аспекти, закладені в самій концепції, стратегії, програмах та бюджетах [86].

Результати оцінки ефективності реалізації стратегій економічного розвитку країни є основою для оптимізації управлінських рішень, що приймаються на всіх рівнях державної влади, а також для розробки

рекомендацій щодо вдосконалення самих стратегій для більш повного досягнення стратегічних цілей розвитку країни і розробки нових стратегій.

Таким чином, повна, достовірна і своєчасно проведена оцінка стратегій економічного розвитку країни та ефективності їх реалізації в розрізі стратегічного і оперативного аспектів дозволяє вчасно визначити їх слабкі сторони і розробити рекомендації з урахуванням вимог і змін стратегічного середовища.

Висновки до розділу 1

За результатами дослідження теоретико-методологічних основ формування стратегії розвитку було сформульовано ряд висновків:

1. Встановлено, що темпи, якість та інші показники економічного зростання залежать не лише від потенціалу національного господарства, але й від зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних чинників. протягом значного періоду часу економічний розвиток країни ототожнювався з її економічним зростанням, і його сутність трактувалась як зростання ВВП або середньодушового доходу. В кінці минулого століття відбулись суттєві зміни у світовому господарстві, сутність яких проявлялась у стрімкому розвитку глобалізаційних процесів, посиленні міжнародних потоків товарів, послуг, фінансів.

2. Виявлено, що сутність стратегії економічного розвитку країни можна трактувати як економічну політику уряду, що розрахована на тривалий термін, та передбачає досягнення основної мети – забезпечення соціально-економічного розвитку. Основний зміст пакету документів, що прийняті органами державного управління для забезпечення ефективного розвитку економіки країни, повинен бути забезпечений відповідними рішеннями, заходами та кроками. Також зазначено, що стратегія економічного розвитку країни - це план перетворення народогосподарського комплексу країни, в якому зазначено, реалізація яких саме заходів в найближчому майбутньому

дозволить виробляти конкретну продукцію необхідної якості, а також залучення яких саме операційних система і засобів потребує досягнення мети стратегії.

3. Зазначено, що стратегічна ефективність економічного розвитку країни, відповідно, буде визначатися в першу чергу ступенем наукової обґрунтованості цілей розвитку, відповідності обраної стратегії її цілям, а також ефективністю сформованої системи мотивації економічного розвитку країни. При цьому значимість змін потрібно оцінювати не загалом, а в межах певного інтервалу, а параметри розвитку економічної системи країни можуть переходити в ранг стратегічних в залежності від змін умов її функціонування. Також зазначено, що вибір певного виду критерію (економічного, соціального, екологічного, науково-технічного, ринкового і т.п.), що характеризує міру досягнення цілей стратегії економічного розвитку країни, повинен відбуватись з огляду на особливості економічної ситуації і наявності відповідної інформаційної бази в країні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1. Оцінювання економічного підґрунтя євроінтеграційного курсу України

Цивілізаційний вибір України, її головний пріоритет внутрішньої та зовнішньої політики полягає у повномасштабній інтеграції з Європейським Союзом. Варто зазначити, що тривалий період співробітництва України та ЄС вже посприяв формуванню різноманітних комплексних інструментів, послідовний та ефективний характер їх використання повинен стати підґрунтям сталого економічного зростання і розвитку держави, основою національної стратегії трансформації всіх суспільних сфер та впровадження євростандартів задля зростання якості та рівня життя населення нашої країни. Українською метою є формування основних передумов, які необхідні для набуття країною членства в ЄС до 2020 р.

ЄС сьогодні займає особливе місце у сфері міжнародних економічних відносин, що підтверджується його визначальною роллю у світовій політичній системі, наявністю досягнень у соціально-економічній сфері, які свідчать про ефективність стратегії, яку обрали західноєвропейські країни, а також про ефективність механізмів та методів інтеграційного процесу.

Для України європейський вибір та створення ЗВТ ґрунтуються на наступних економічних чинниках, які наведені на рис. 2.1.

Таким чином, варто зазначити, що економічним підґрунтям євроінтеграції України є економічні переваги, які вона отримає в результаті цього процесу, відкриття для країни високорозвиненого європейського ринку, до якого без укладання Угоди про асоціацію Україні прийшлося би рухатись близько 20 років.

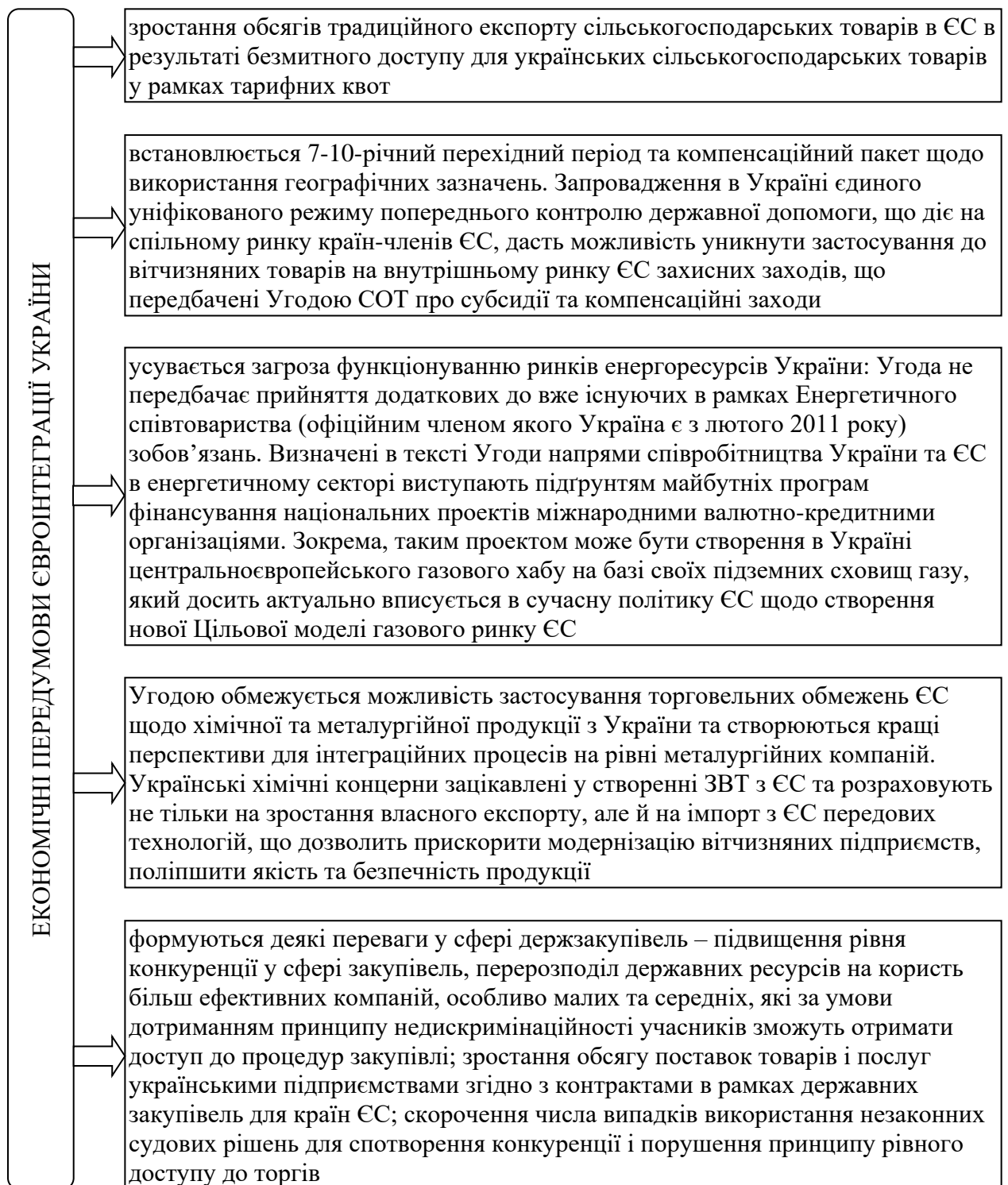

Рис. 2.1. Економічні передумови євроінтеграції України

Складено за [99]

Не дивлячись на кризові явища, які свого часу відбувались як в окремих європейських країнах, так і у всьому європейському співтоваристві,

значна кількість західних експертів дають прогнози щодо відносної стабільності ЄС як економічного та політичного утворення.

На думку авторів монографії [56], розвиток України та її національної економіки здатна забезпечити саме цивілізаційна складова євроінтеграційного вектору нашої країни. Інші ж вектори в українській історії не принесли позитивних «переламних» змін.

У 1998 р. була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу [1], і Україна проголосила стратегічний курс на євроінтеграцію, забезпечення всебічного входження країни до європейського політичного, економічного і правового простору, а також на створення передумов, необхідних для набуття Україною членства у ЄС. Проте фактичним початком євроінтеграційних процесів стали вже перші роки незалежності України. Рис. 2.2 демонструє основні етапи інтеграції до європейського простору нашої країни та дає їх характеристику.

На думку автора, особливе місце варто відвести етапу 2004-2007 рр., адже в цей період спостерігалось розширення ЄС, коли 10 країн приєднались до ЄС, в т. ч. і постсоціалістичні (Литва, Латвія та Естонія), які раніше входили разом з нашою країною до складу СРСР. Як стверджує М.С. Калина [90], європейська політика щодо розширення ЄС була сформована без врахування України як країни, яка також може виявити бажання стати його членом. Ми погоджуємось з цією думкою, адже у перше десятиліття незалежності українська політика чітких орієнтирів на євроінтеграцію, хоча мала значні перспективи у сфері східного розширення ЄС.

Вважається доцільним виокремити один з чинників, що призвів до ускладнення та уповільнення євроінтеграційного процесу, - це відсутність конкретної спрямованості економічних та суспільно-політичних реформ на початкових роках незалежності саме на євроінтеграцію. Таким чином, це стало причиною того, що європейська політика стосовно членства України у ЄС не розвивалась, адже її було спрямовано на підтримку сусідських політичних стосунків, а не членства України в даному об'єднанні.

Рис. 2.2. Основні етапи інтеграції України до європейського простору

Складено за [99]

Також зазначимо, що причина ускладнення курсу України на євроінтеграцію в першу чергу є пересічення стратегічних геополітичних суперечливих інтересів та сфер впливу Росія-США-ЄС, а також російський тиск на зовнішню та внутрішню політику нашої країни.

Оскільки Україна - це так званий «буфер» між Заходом та євразійсько-російською цивілізаціями, саме для Європи (та НАТО) східні кордони України - це лінія розмежування Європи та Росії, в той час як Росія західні кордони України розглядає саме як лінію розмежування СНД (є полем інтересів Росії) та НАТО.

Велике розширення ЄС, про що йшлося вище, охарактеризувало закінчення перехідного періоду трансформації постсоціалістичного простору та зумовило подальший розвиток європейських відносин, саме тому ці процеси (через близькість до українських наших кордонів) потребував визначення та прийняття відповідної позиції європейських країн щодо місця нашої країни в Європі, так як Україна - це важливий чинник безпеки країн Європейського континенту та у трансатлантичному контексті.

Опісля розширення ЄС його зона впливу вже стала ближчою до українських кордонів на заході країни. Таким чином, європейська «присутність» по кордонах змінилася. Через це Україну ніби «виштовхнули» за штучними лініями розподілу Європейського континенту. Так, ще до 2004 р. в Україні встановлено рівноправні взаємовідносини із її країнами-сусідами, але вже після їх входження до ЄС кожна з цих країн по відношенню до нашої країни почала виступати в якості складової частини такого потужного економічного блоку, як Європейський Союз. Поряд з цим, розширення Європейського Союзу та поява спільного кордону з Україною створили для неї сприятливу ситуацію, адже для неї було відкрито додаткові можливості інтеграції, з урахуванням українського геополітичного розташування та наявності транскордонних транспортних, газових та енергетичних артерій, а також розгалуженої прикордонної залізничної мережі тощо.

Політичні, економічні та інші взаємовідносини України з країнами ЄС з 2009 року базувались на засадах Східного партнерства, запроваджений зовнішньополітичною ініціативою ЄС, яка поширювалась на країни – Білорусь, Азербайджан, Грузію, Молдову, Вірменію та Україну.

За принципами Східного партнерства з'явилися можливості щодо оновлення договірної правової бази взаємовідносин Європейського Союзу із його східними сусідами за рахунок заміни чинних угод щодо партнерства та співробітництва на відповідні угоди про асоціацію, про створення поглиблених і всеохоплюючих зон вільної торгівлі, а також – про лібералізацію візового режиму між державами-партнерами та ЄС.

Подальший розвиток Східного партнерства призвів до розмежування західноєвропейських зовнішньополітичних підходів до взаємовідносин зі східними та південними сусідами Європейського Союзу, які раніше будувались в однакових умовах політики ЄС щодо сусідства. Для України цей крок був зроблений в правильному напрямку, адже східні сусіди – це європейські держави, які за умови досягнення певних визначених критеріїв мали змогу претендувати на членство в Європейському Союзі. Аналіз результатів розвитку східного партнерства засвідчує його позитивне сприйняття країнами-учасниками (за результатами опитування), про наявність значного прогресу у відносинах з ЄС країн-учасників, а також про ефективність впровадження цими країнами європейських стандартів. Також варто зазначити, що спостерігалася відсутність єдиного погляду країн-учасників на майбутню взаємодію з ЄС та на скептичні прогнози цих країн в плані перспектив їх інтеграції з Європейським Союзом.

У 2010 р., коли до влади прийшов В. Янукович, в Україні існували різновекторні погляди на євро інтеграційний курс нашої країни, адже одні науковці висловлювались за інтеграцію України до ЄС, інші – наближення до Росії, а треті – і за те, і за інше. Проте, незважаючи на вступ нашої країни до СОТ та прийняття відповідних міжнародних угод та законів протягом 2010-2013 рр., збільшення сили російського впливу на економічну та політичну

стратегію України, в листопаді 2013 р. не було підписано угоду про асоціацію з ЄС, і лише у 2014 р., зі зміною влади, розпочався євроінтеграційний курс України.

Починаючи з 2014 року, вітчизняні особливості євроінтеграційного процесу проявились в наступних подіях: анексія Криму Росією, початок воєнних дій на Сході, які фінансує Росія. Тим самим, європейська інтеграція України відбувається у складних політичних, економічних та безпекових умовах.

В країнах ЄС останніми роками також спостерігались такі кризові явища, як економічна криза у Греції, боргова криза, зумовлена падінням євро, міграційна криза, висока терористична загроза, неочікувані результати Брекзиту (вихід Британії зі складу ЄС), значні суперечки країн-членів ЄС. На думку автора, ці негативні процеси та тенденції кидають виклик цілісності ЄС.

Також варто зазначити, що референдум, що був проведений 6 квітня 2016 р. в Нідерландах (питання підтримки Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу), засвідчив наявність негативних тенденцій, які загрожують цілісності ЄС.

Як висловився Дж. Сорос, «Європейський союз... рухається до хаотичної дезінтеграції, і це може залишити Європу в гіршому стані, ніж якби Євросоюз взагалі не був створений» [85]. Також зазначимо, що результати президентських виборів, які відбулись у США у листопаді 2016 р., ще більше сприяло невизначеності світового геополітичного становища. Зважаючи на це, зазначимо, що на українському шляху до євроінтеграції загострились як внутрішні проблеми, так і великі зовнішні ризики.

Значна перешкода на українському шляху до євроінтеграції - це Росія, що прагне досягти власні геополітичні цілі, прагне до руйнації єдності ЄС, його послаблення за допомогою активного використання невійськових методів гібридної війни.

Російська окупація Криму та його анексія, фінансування нею бойових дій на сході України, демонстративне та свідоме й нехтування Росією багатьох норм міжнародного права стали причинами розвитку грандіозної кризи в міжнародних взаємовідносинах.

Не готовими до такого розвитку подій виявились також і ті світові механізми, які було створено для забезпечення стабільності у світі та миру, адже Росія, одна зі найбільш значних світових гравців, які є гарантами світової стабільності, відмовилась від дотримання норм міжнародного права, поставила себе поза рамками закону, оскільки переділяє державні кордони України на власний розсуд та користь.

Високий розвиток економіки - один з найбільш важливих чинників, які сприяють розвиткові євроінтеграційних процесів, адже відсутність високорозвиненого потенціалу національного промислового комплексу не є можливими торгівля та внутрішньогалузева кооперація. В Європі перші об'єднання сформувались тоді, коли вона лише почала розбудовуватись та відновлюватись після наслідків другої світової війни. Проте і в цих складних умовах країни - майбутні члени ЄС були індустріально на цій частині континенту та займали за цим показником 2 місце в світі. Отже, їх інтеграція була необхідною для забезпечення зміцнення виробничої потужності, а не її створення.

Розвиток інтеграційних утворень в Західній Європі свідчить про те, що поєднання (інтеграція) національних господарств країн ринкового типу є можливим за умови досягнення цими країнами значного техніко-економічного розвитку, а структура національного виробництва цих країн характеризується високою часткою переробної промисловості в загальній структурі. Таким чином, для України, згідно цього погляду, євроінтеграція є можливою та перспективною як з її боку, так і з боку ЄС.

Економічним підґрунтям євроінтеграції України є те, що спеціалізація та кооперація виробничої галузі пов'язує країн-партнерів одна до одної. В разі, коли різні країни поєднані у спільному технологічному ланцюзі, їх

відносини будуть надзвичайно міцними та стійкими. Результат цієї взаємозалежності обумовлює інтенсивний розвиток не лише міжгалузевої, а переважно внутрішньогалузевої торгівлі.

Економічною основою інтеграції України до ЄС є економічна доцільність цього процесу, її бажання подальшого розвитку, що підкреслює і переорієнтація зовнішньої торгівлі колишніх республік СРСР на більш розвинені країни-сусіди.

Важливість ринкової економіки для інтеграції полягає в тім, що інтеграційні процеси між країнами чи регіонами з ринковою економікою розвиваються переважно за рахунок міцних зв'язків компаній та корпорацій, і формування та розвиток корпоративних відносин, є невіддільними урядом країн, адже вони не здатні переорієнтувати чи порушити фінансові та торговельні потоки, і можуть на них впливати лише засобами непрямого впливу. На час створення ЄС усі держави-члени співтовариства мали розвинену економічну систему.

Вважається доцільним зробити висновок, що економічна інтеграція України повинна характеризуватись взаємодією та взаємним пристосуванням національних господарств різних країн, і в результаті відбувається економічне злиття. В тих країнах, які є учасниками міжнародної економічної інтеграції, зростають темпи економічного зростання, знижується темп інфляційних процесів, зростає зайнятості, а також відбуваються інші економічні позитивні зрушення, і це є стимулом для України на її шляху до євроінтеграції.

Важливою особливістю євроінтеграційного курсу України є прийняття політичного рішення щодо широкого розвитку процесів міжнародної виробничої кооперації країн-членів ЄС.

Ще однією причиною економічного характеру, яка зумовила прийняття Україною євро інтеграційного курсу, є те, що між країнами-членами ЄС усуваються усі або певні економічні бар'єри, формується єдиний ринковий простір, що характеризується розвитком конкуренції та ефективною

територіальною та галузевою структурою виробництва. За рахунок цього виграють усі країни, зростає рівень продуктивності праці та значно зменшуються витрати при здійсненні ЗЕД. Найбільш визначальним економічним підґрунтям євро інтеграційного курсу України стала перспектива створення зони вільної торгівлі.

Україна має змогу отримати інші переваги від співробітництва з ЄС за допомогою через створення нових робочих місць в країні та, головним чином, зменшення залежності вітчизняного енергетичного ринку від енергоносіїв російського виробництва. Зростанням актуальності енергетичного складника цього співробітництва є початок великого надходження скрапленого природного газу із США до ЄС.

2.2. Порівняльний аналіз економічного розвитку України у період до і у процесі асоціації з ЄС

Для проведення аналізу показників економічного розвитку України у період до і у процесі асоціації з ЄС проаналізуємо наступні показники за 2010-2017 рр.:

- 1) макроекономічні показники;
- 2) показники іноземного інвестування в українську економіку;
- 3) показники торгівлі товарами та послугами в розрізі країн.

В таблиці 2.1 проаналізуємо національні рахунки України.

Таблиця 2.1

Випуск у ринкових цінах і валовий внутрішній продукт України
у 2010-2017 рр.

Рік	ВВП номінальний, млн.. грн.	ВВП реальний, млн.. грн.	ВНД номінальний, \$ млрд.	ВНД реальний, \$ млрд.
2010	1079346	949619	136,0	59,2
2011	1299991	1138338	161,0	61,7
2012	1404669	1303094	180,6	64,4
2013	1465198	1404293	187,7	64,1
2014	1586915	1369190	132,0	57,9
2015	1988544	1431826	89,9	52,2

Продовження табл. 2.1

2016	2385367	2037084	92,3	53,5
2017	2982920	2445587	н/д	н/д

Складено за [89]

З таблиці бачимо, що величина фактичного (номінального) ВВП України зростала протягом досліджуваного періоду, а реального – зменшилась лише у 2014 р. (рис. 2.3).

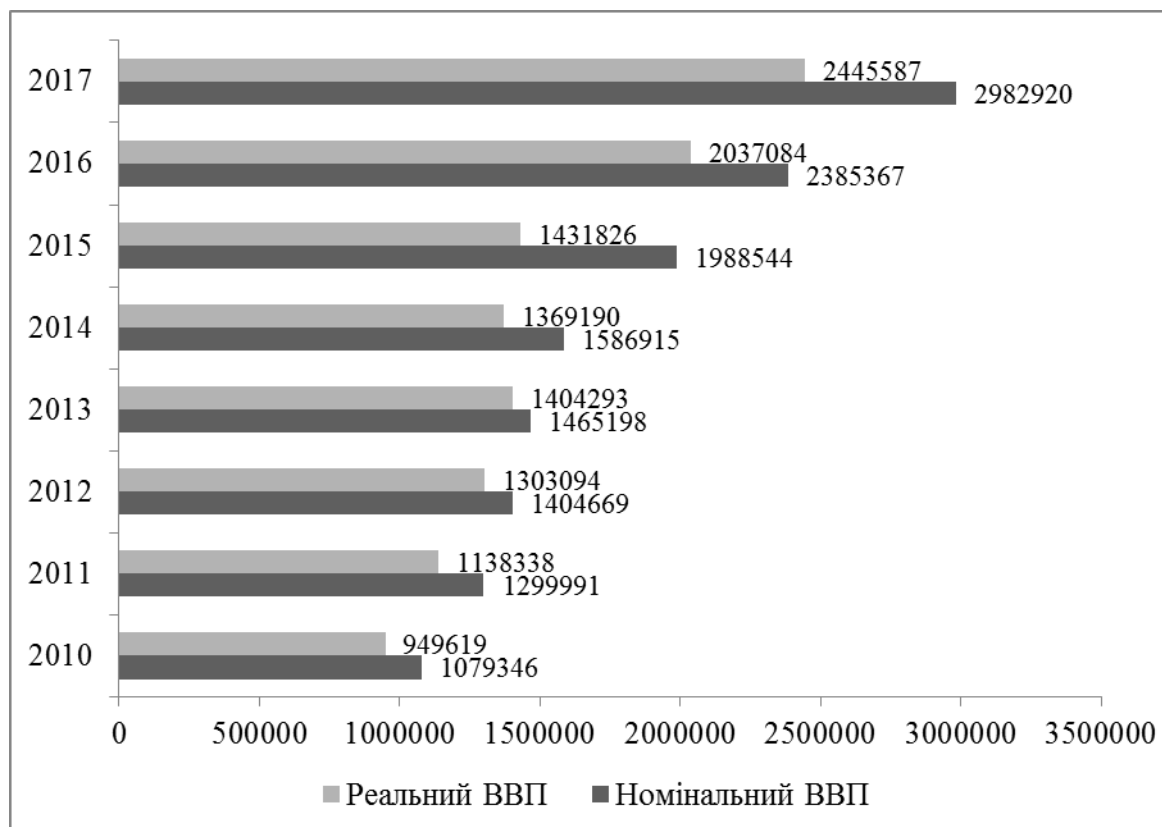

Рис. 2.3. Динаміка ВВП України у 2010-2017 рр., млн.. грн.

Складено за [89]

Величина номінального ВВП зростала у 2011-2013 та 2016 рр., проте у 2014-2015 рр. спостерігалось зменшення показника. Величина реального ВВП у 2011-2012 та 2016 рр. зростала, проте негативна тенденція показника спостерігалась у 2013-2015 рр. (рис. 2.4).

Таким чином, отримані дані свідчать про наступне:

- 2013-2015 рр. свідчать про зниження ефективності стратегії економічного розвитку України;

- відновлення економіки України у 2016-2017 рр. відбувається, хоча й низькими темпами, проте свідчить про наявні позитивні зрушення.

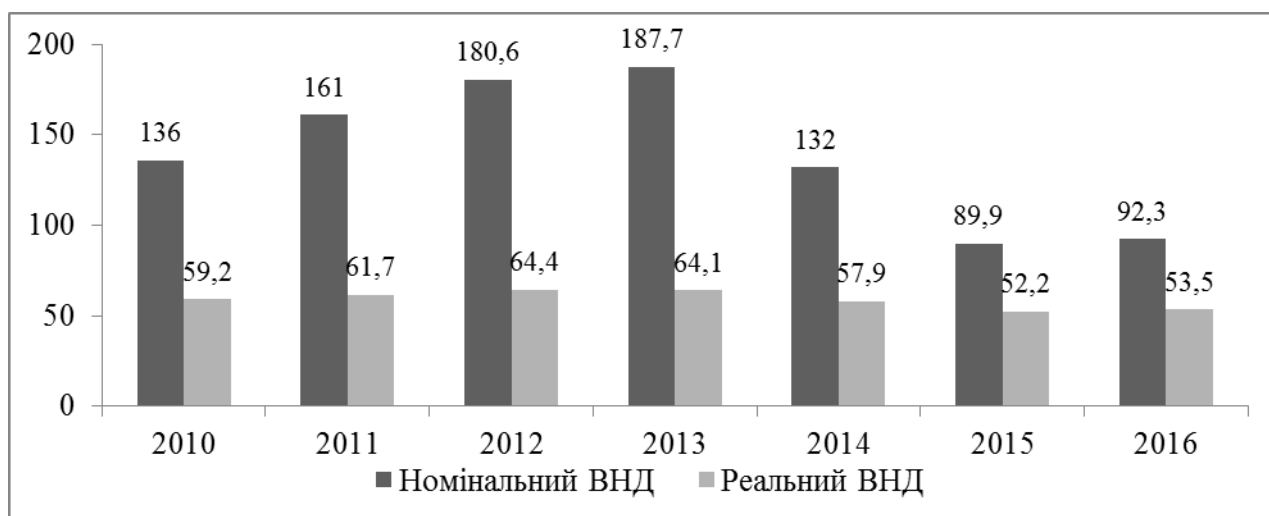

Рис. 2.4. Динаміка ВНД України у 2010-2016 рр., млрд.. дол. США

Складено за [89]

В таблиці 2.2 проаналізуємо динаміку зведених національних рахунків України (ринок товарів та послуг).

Таблиця 2.2

Зведені національні рахунки (ринок товарів та послуг) України у 2012-2017 рр., млн.. грн.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ресурси						
Випуск (в основних цінах)	3150653	3189558	3354027	4189241	5058294	1948971
Імпорт товарів і послуг	806004	778143	826764	1083438	1315995	460288
Податки на продукти	200912	188604	206336	302344	367786	136773
Субсидії на продукти	-3973	-2311	-2140	-3187	-5647	-4778
Усього	4153596	4153994	4384987	5571836	6736428	2541254
Використання						
Проміжне споживання	1888496	1853194	1971308	2499854	3035066	1186944
Кінцеві споживчі витрати	1287542	1397512	1429959	1709213	2007208	763060
індивідуальні	1194791	1304031	1316757	1553757	1815142	672502
колективні	92751	93481	113202	155456	192066	90558
Валове нагромадження основного капіталу	283116	263661	224327	269422	368691	176727
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	2325	-13761	-12077	47231	148581	19186

Продовження табл. 2.2

Придбання за виключенням вибуття цінностей	756	208	341	188	929	23
Експорт товарів і послуг	691361	653180	771129	1045928	1175953	395314
Усього	4153596	4153994	4384987	5571836	6736428	2541254

Складено за [89]

Як бачимо, випуск у основних цінах зростав у 2011-2016 рр., проте у 2017 відбулось значне зниження показника. У 2013 та 2017 рр. спостерігалось зменшення обсягів імпорту, а загальна величина ресурсів у 2017 р. значно зменшилась. Обсяги використання мали подібну тенденцію: помірне зростання показника у 2011-2016 рр. змінилось стрімким зменшенням його величини у 2017 р. (рис. 2.5).

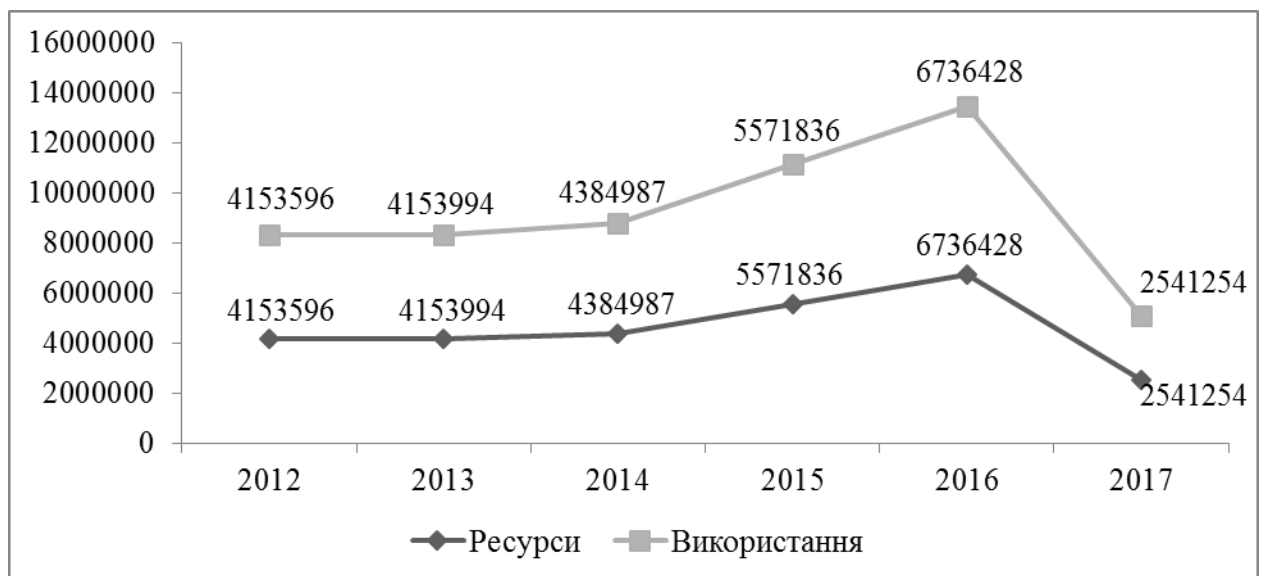

Рис. 2.5. Динаміка зведених національних рахунків (ринку товарів та послуг) України у 2012-2017 рр., млн. грн.

Складено за [89]

Також необхідно проаналізувати, як змінювались доходи та витрати населення України та як вплинули євро інтеграційні процеси на їх рівень життя (табл. 2.3).

Як бачимо, доходи та витрати населення України зменшились лише у 2014 р. Наявний дохід мав подібну динаміку, проте позитивним є постійне зростання наявного доходу у розрахунку на 1 особу.

Таблиця 2.3

Доходи та витрати населення України у 2010-2016 рр., млн.. грн.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Доходи – всього, у т.ч.:	1101175	1266753	1457864	1548733	1516768	1735858	1989771
заробітна плата	449553	529133	609394	630734	615022	677003	836766
прибуток та змішаний дохід	160025	200230	224920	243668	254307	323506	378213
доходи від власності (одержані)	67856	68004	80769	87952	85114	80035	75452
соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	423741	469386	542781	586379	562325	655314	699340
Витрати та заощадження - всього	1101175	1266753	1457864	1548733	1516768	1735858	1989771
у тому числі:							
придбання товарів та послуг	838213	1030635	1194791	1304031	1316757	1553757	1815142
доходи від власності (сплачені)	28844	29064	18567	21091	23495	18583	15564
поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	72251	83931	97226	107345	145736	150539	176956
Наявний дохід	847949	988983	1149244	1215457	1151656	1330089	1526691
Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.	18485,6	21637,9	25206,4	26719,4	26782,1	31044,3	35776,9
Реальний наявний дохід, у відсотках до відповідного періоду попереднього року	117,1	108,0	113,9	106,1	88,5	77,7	100,8

Складено за [89]

При цьому темпи зростання реального наявного доходу населення України зменшились у 2011, 2013-2015 рр., і позитивним є зростання показника у 2016 р. та те, що його величина була більшою за 100% (рис. 2.6).

Величина прямих іноземних інвестицій в Україні наприкінці 1990-х рр., як і в інших не багатих на ресурси країнах СНД, зменшувалась.

Така ситуація загалом була результатом несприятливого інвестиційного клімату, незважаючи на деякі покращення у податковій системі для підприємств із іноземним капіталом.

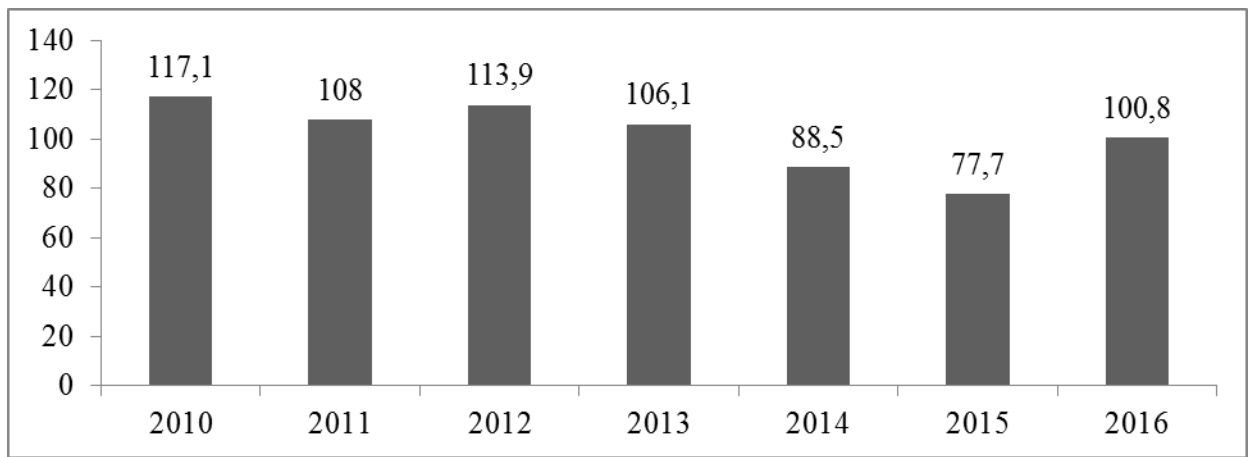

Рис. 2.6. Темпи зростання реального наявного доходу населення України у 2012-2016 рр., млн.. грн.

Складено за [89]

Проте у 2009-2013 та у 2016-2017 рр. відбулось зростання іноземних інвестицій в економіку України (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) у 2010-2017 рр., млн. дол. США

Станом на 01.01	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі інвестиції з України
2010	38 992,9	5 760,5
2011	45 370,0	6 402,8
2012	48 197,6	6 435,4
2013	51 705,3	6 568,1
2014	53 704,0	6 702,9
2015	40 725,4	6 456,2
2016	36 154,5	6 315,2
2017	37 513,6	6 346,3
31.12.2017	39 144,0	6 339,8

Складено за [89]

З таблиці 2.4 бачимо, що прямі іноземні інвестиції в Україну були значно більшими за обсягом, аніж інвестиції з України.

Зменшення іноземного інвестування в Україні зумовлене, в першу чергу, погіршенням інвестиційного клімату в країні через ситуацію на Сході та загальним зменшенням інвестиційної привабливості країни. Найбільшим інвестором для України є Європа, про що свідчать дані таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) із країн світу
в економіці України у 2010-2017 рр., млн.. дол. США

Країни	Обсяги на 1 січня								31.12. 2017
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
УСЬОГО	38 992,9	45 370,0	48 197,6	51 705,3	53 704,0	40 725,4	36 154,5	37 513,6	39 144,0
Європа	25 997,9	31 182,9	30 687,6	29 690,4	28 504,0	22 240,9	20 804,5	22 501,6	23 815,4
Азія	9 325,2	10 474,7	13 593,8	16 945,1	19 110,7	13 809,1	11 346,7	11 080,7	11 476,8
Африка	85,2	85,5	85,8	110,1	322,4	205,7	133,1	143,7	194,9
Америка	3 173,9	3 196,5	3 386,2	4 516,6	5 317,9	4 041,2	3 447,0	3 352,3	3 216,1
Австралія і Океанія	24,3	45,6	47,4	49,7	55,4	37,4	25,2	42,8	47,8

Складено за [89]

Найменше іноземних інвестицій в українську економіку надходило з країн Австралії та Океанії. Надходження європейських інвестицій зменшилось у 2012-2015 рр., проте у 2016-2017 рр. вони зросли. З усіх країн Європи найбільша частка припадала на наступні країни (рис. 2.7).

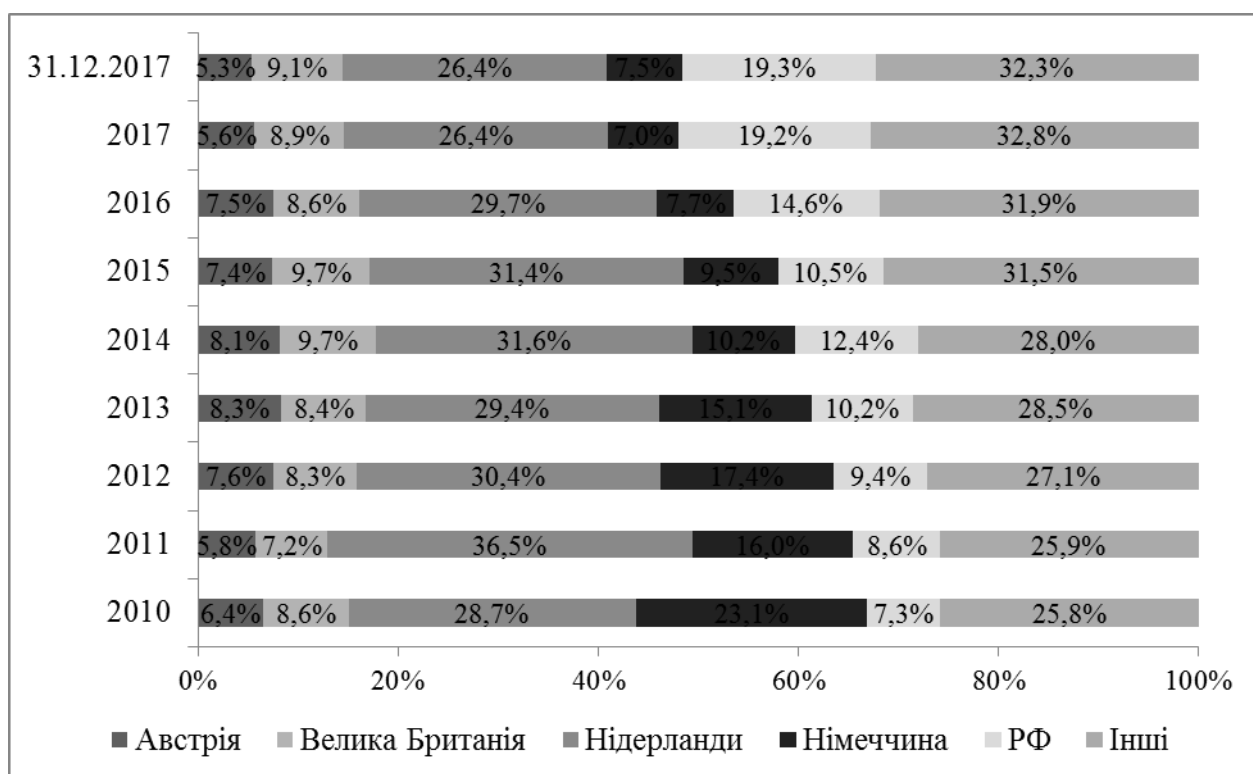

Рис. 2.7. Структура іноземних інвестицій з Європи до України в розрізі країн,

%

Складено за [89]

Отже, найбільша частка іноземних інвестицій з Європи припадала на Нідерланди. При цьому частка Росії зростала щороку до початку 2014 р., а також у 2015-2017 рр.

Оскільки більша частина іноземних інвестицій надійшла з Кіпру (рис. 2.8), можна вважати, що вони просто були реінвестицією українських капіталів, раніше виведених з України в дану офшорну територію, тому сукупний обсяг справжніх іноземних інвестицій залишався вкрай невеликим для України.

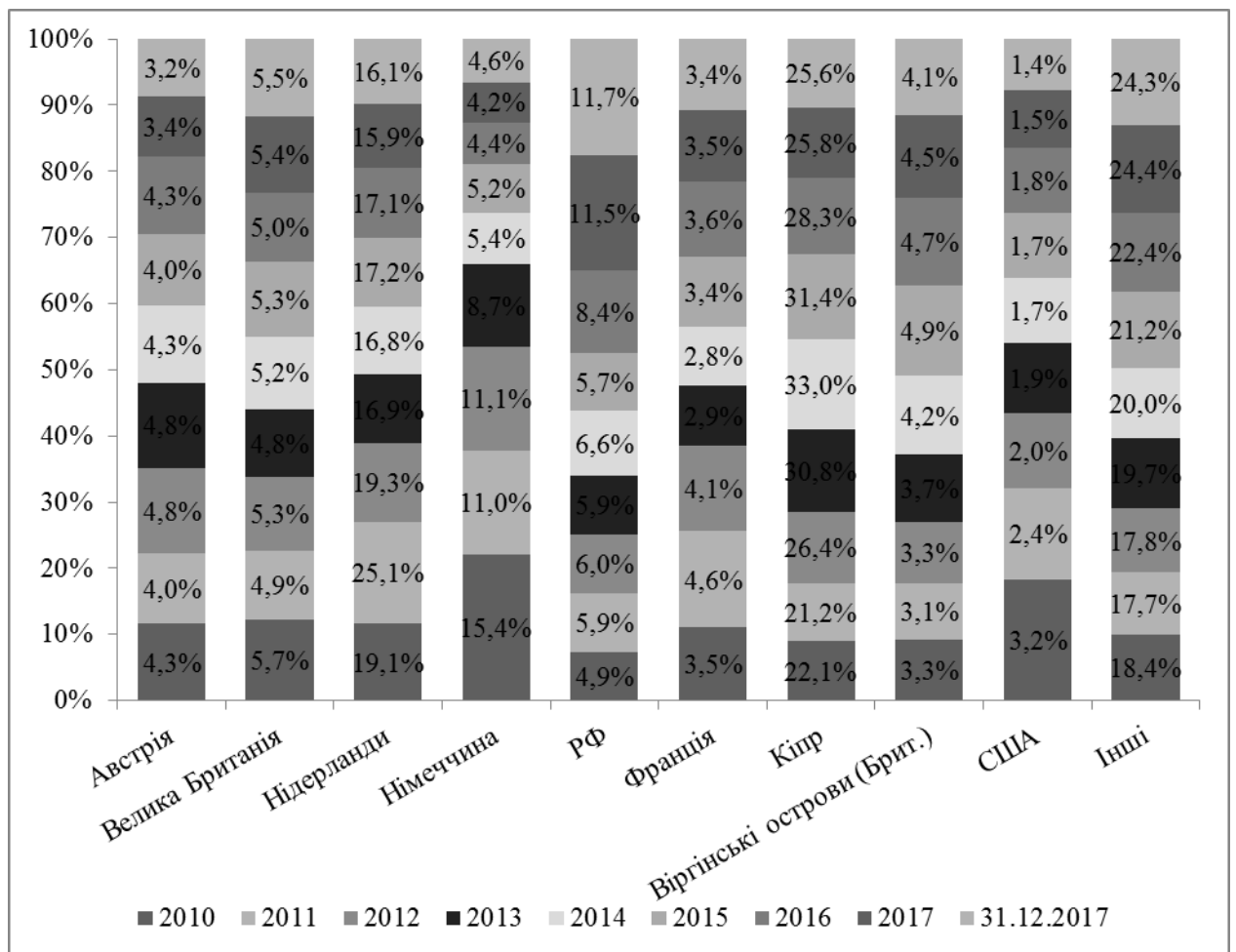

Рис. 2.8. Структура іноземних інвестицій до України в розрізі країн у 2010-2017 рр., %

Складено за [89]

У 2013 р. ситуація залишалась подібною, а частка Кіпру в сукупному обсязі іноземних інвестицій лише зросла. Проте, починаючи з 2014 року, частка цієї країни-лідера з інвестування, почала скорочуватись, і на кінець

2017 року зменшилась порівняно з 2016 роком на 0,2в.п. (у 2016 р. – 25,8%, а на кінець 2017 р. – 25,6%).

В таблицях 2.6-2.7 наведемо динаміку обсягів іноземних інвестицій в Україну та з України до країн ЄС.

Таблиця 2.6

Динаміка прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) із країн ЄС в економіці України у 2010-2017 рр., млн. дол. США

Країни ЄС	Обсяги на 1 січня								31.12. 2017
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Усього з країн ЄС	31538,4	36969,1	39268,9	41132,3	41032,8	31046,9	26405,6	26203,6	27465,5
Кіпр	8603,1	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9690,1	10008,6
Нідерланди	7461,3	11389,8	9323,8	8727,6	9007,5	6986,7	6184,7	5948,4	6292,9
Велика Британія	2234,1	2229,9	2536,4	2496,9	2768,2	2153,4	1790,3	2008,7	2169,0
Німеччина	6009,6	5001,2	5329,8	4496,3	2908,4	2105,2	1598,2	1584,6	1792,6
Франція	1381,1	2105,4	1993,1	1510,3	1520,5	1394,6	1305,4	1294,5	1346,6
Австрія	1674,7	1798,9	2317,5	2476,9	2314,0	1648,7	1559,8	1268,2	1265,9
Люксембург	263,0	435,4	488,9	559,5	555,8	398,8	363,9	964,2	942,3
Польща	847,0	913,0	834,3	897,2	819,8	808,6	758,3	764,4	815,5
Угорщина	708,6	697,6	678,5	684,3	685,9	593,2	614,9	770,1	796,0
Швеція	674,2	1108,9	1141,9	1084,4	439,3	360,2	328,9	322,1	353,6
Інші країни ЄС	1681,7	1668,5	1923,9	2291,2	2287,8	1828,1	1661,7	1588,3	1682,5
Довідково:									
Усього в Україні	38992,9	45370,0	48197,6	51705,3	53704,0	40725,4	36154,5	37513,6	39144,0
Усього з країн ЄС-15	20844,9	25214,5	24480,6	22772,2	20879,1	16076,5	14065,9	14280,8	15116,1

Складено за [89]

Одержані результати свідчать про зростання надходження інвестицій з країн ЄС у 2010-2012 та 2017 рр., проте період 2013-2016 рр. характеризувався зниженням інноваційної активності країн ЄС в Україні.

Також зазначимо, що з України іноземні інвестиції до країн ЄС зросли 2010, 2012-2013 та 2016 рр. Найбільше інвестицій надходило до Кіпру, як вище зазначалось (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) із України в економіці країн ЄС у 2010-2017 рр., млн. дол. США

	Обсяги на 1 січня								31.12. 2017
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Усього у країні ЄС	5465,0	6078,2	6072,7	6150,1	6192,3	6138,8	6111,0	6115,1	6091,6
Кіпр	5336,1	5900,1	5899,7	5917,6	5925,1	5926,1	5923,7	5930,5	5932,5
Латвія	31,9	87,9	80,4	95,5	98,6	85,0	69,8	68,4	75,2
Угорщина	0,1	0,1	0,1	4,2	17,3	16,0	14,6	14,9	17,5
Інші країни ЄС	96,9	90,1	92,5	132,8	151,3	111,7	102,9	101,3	66,4
Довідково:									
Усього з України	5760,5	6402,8	6435,4	6568,1	6702,9	6456,2	6315,2	6346,3	6339,8
Усього у країні ЄС-15	45,5	35,0	35,4	49,3	37,4	25,6	23,2	24,3	29,6

Складено за [89]

Протягом досліджуваного періоду найбільше прямих іноземних інвестицій надходило до української промисловості, а також в галузь фінансової та страхової діяльності.

Найменш привабливими для іноземних інвесторів стали наступні галузі економіки:

- державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування;
- освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги;
- мистецтво, спорт, розваги та відпочинок;
- тимчасове розміщування й організація харчування;
- діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування;
- сільське, лісове та рибне господарство.

Після проведення у 2015 році реструктуризації боргів для вітчизняних компаній корпоративного сектору та державних фінансів іноземні інвестори знову почали проявляти інтерес до інвестиційних проектів в Україні у найбільш перспективних галузях - харчовій промисловості та у сільському господарстві. Проте, так зване «боргове вікно» для вітчизняних компаній поки що закрите.

Однак зазначимо, що позитивні тенденції вже відчутні. Упродовж двох останніх років в Україну не здійснювалось значних іноземних інвестицій, а іноземний капітал надходив лише у формі фінансової допомоги з боку МВФ й інших країн.

Зазначимо, що у 2014 році Україну активно оцінювали, аналізували та відвідували іноземні інвестори, які вважали, що вітчизняний уряд розпочне масштабні економічні та антикорупційні реформи відразу, як стабілізується ситуація на сході країни. Україна майже кожного дня згадувалась іноземними таблоїдами, інтерес до країни зростав, проте значна частина очікувань не справдилась. Саме через це значна частина іноземних інвесторів сфокусувалася на інших зарубіжних ринках, а незначний інтерес з боку іноземних інвесторів, який можна спостерігати зараз, зосереджено переважно в традиційних для країни галузях - в харчовій промисловості та сільському господарстві. Найбільші іноземні інвестиції та основні інтереси іноземних інвесторів спостерігаються саме в агропромисловому секторі України.

Проте, ситуація дещо змінюється. Так, в Україні почали працювати Фонд Сороса та компанія Unilever, які мають наміри вкладати кошти у вітчизняне виробництво. Наразі почали запускатися невеликі проекти, проте, на думку автора, протягом наступних десяти років відбудеться запуск ще декількох, більш масштабних.

Як свідчить проведений аналіз, поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, в першу чергу, перешкоджає відсутність реальних реформ, що викликало появу серйозних проблем у банківському секторі, збільшило податкове навантаження та сприяло розвитку корупції в країні. Також зазначимо, що іноземні інвестори мають значні труднощі щодо виведення дивідендів та інших отриманих офіційних доходів з України.

Зважаючи на євроінтеграційний курс, який взяла Україна, необхідно проаналізувати динаміку її зовнішньої торгівлі також з країнами ЄС (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка експорту товарів з України у 2010-2017 рр., тис. дол. США

Показники	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	51430522	68394196	68809811	63312022	53901689	38127150	36361711	43266580
В т.ч. - ЄС	13051900	17969988	17081264	16758615	17002907	13015210	13496283	н/д

Складено за [89]

Як бачимо, експорт товарів з України збільшувався у 2011-2012 та 2017 рр., а до країн ЄС – у 2011, 2014 та 2016 рр.

Далі проаналізуємо обсяги імпорту товарів до України (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка імпорту товарів до України у 2010-2017 рр., тис. дол. США

Показники	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
РАЗОМ	60739969	82608240	84658060	76963965	54428717	37516443	39249797	49598476
В т.ч. - ЄС	19101200	25752870	26156390	27046505	21069126	15330156	17140842	н/д

Складено за [89]

Отже, обсяги імпорту товарів до України зросли у 2011-2012, 2016-2017 рр., а з країн ЄС – у 2011-2013 та 2016 рр. Частка країн ЄС в експорті та імпорті товарів Україна-ЄС змінювалась наступним чином (рис. 2.9).

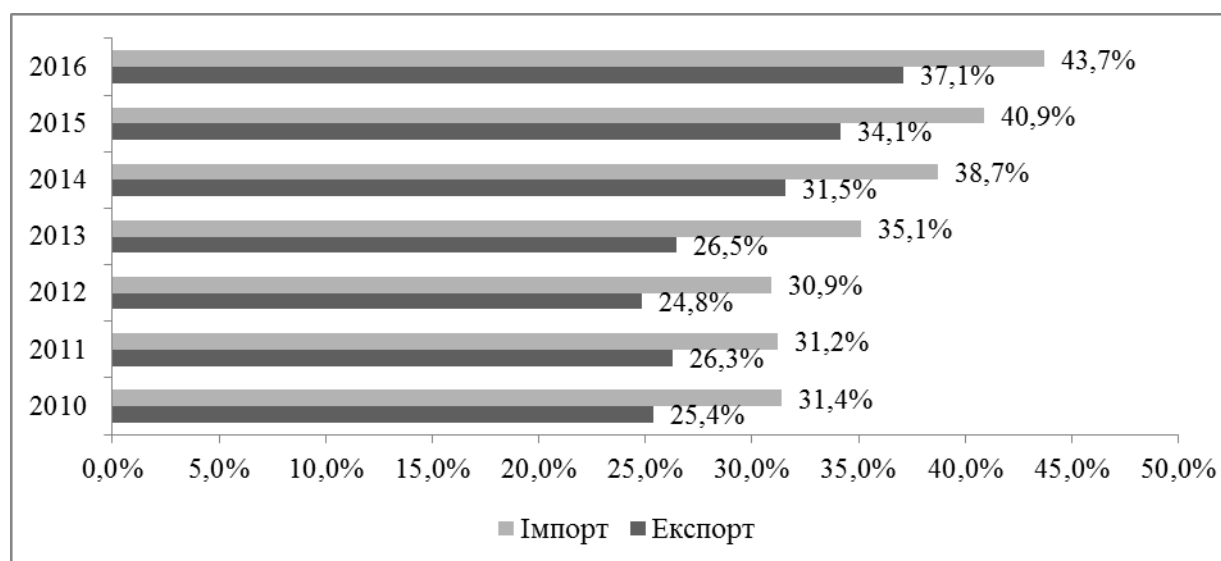

Рис. 2.9. Структура експорту й імпорту товарів Україна-ЄС у 2010-2016 рр.,

%

Складено за [89]

Таким чином, частка країн ЄС в експорті товарів з України зросла у 2011 та 2013-2016 рр., а імпорту до країн ЄС – у 2013-2016 рр.

Досліджуючи динаміку обсягу експорту послуг, побудуємо таблицю 2.10.

Таблиця 2.10

Обсяги експорту послуг з України у 2010-2017 рр., тис. дол. США

Показники	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	11759406	13792218	13599128	14836264	11520851	9736654	9868000	н/д
В т.ч. по країнах ЄС	3117000	3525400	3744900	4195700	3991600	2927900	3004900	3329600

Складено за [89]

Отже, зростання загальної величини експорту послуг зросло у 2011, 2013, 2016 рр., а до країн ЄС – у 2011-2013 та 2016-2017 рр.

Аналіз обсягів імпорту послуг до України здійснено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Обсяги імпорту послуг до України у 2010-2017 рр., тис. дол. США

Показники	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	5447694	6235195	6736072	7608976	6373128	5523022	5326513	н/д
В т.ч. по країнах ЄС	2994400	3363300	3630300	4212000	3148800	2750100	2421600	2503000

Складено за [89]

Загальна величина імпорту послуг до України зросла у 2011-2013 рр., а з країн ЄС – у 2011-2013 та 2017 рр.

При цьому частка країн ЄС в експорті та імпорті послуг мала наступний вигляд (рис. 2.10).

Отже, зростання частки країн ЄС в загальній структурі експорту послуг спостерігалось у 2012-2013 та 2015 рр., а імпорту послуг – у 2011 та 2015 рр.

Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити висновки про те, що 2016-2017 рр. демонструють відновлення економіки країни, зростання макроекономічних показників.

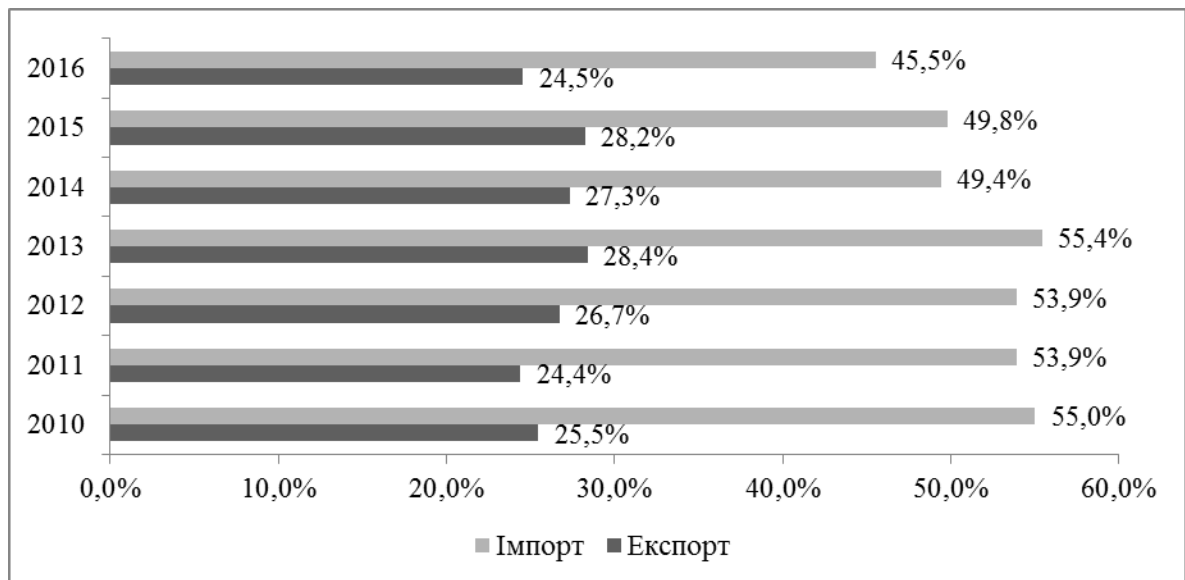

Рис. 2.10. Структура експорту та імпорту послуг Україна-ЄС у 2010-2016 рр.,
%

Складено за [89]

Таким чином, особливостями зовнішньої торгівлі України є зростання частки ЄС в структурі експорту вітчизняних товарів та їх імпорту. Найбільше прямих іноземних інвестицій з ЄС надійшло з Кіпру, проте було зазначено, що ця характерна риса прямого іноземного інвестування скоріше за все свідчить про повернення коштів українських олігархів з офшорів, аніж про інвестування української економіки. Також зазначено, що останніми роками частка ЄС в експорті та імпорті послуг зменшилась, хоча і залишилась на високому рівні. Отже, торговельна політика України демонструє євроінтеграційний курс країни в зовнішній торгівлі.

2.3. Аналіз стратегій економічного розвитку України

З метою подолання та розв'язання проблем, які виникають в країнах-членах ЄС, а також зважаючи на зовнішньополітичний пріоритет України (її євроінтеграцію) зазначимо, що євроінтеграційні процеси здійснюють значний вплив на стратегічний розвиток України, адже процеси євроінтеграції, як вже зазначалось, є процесом реалізації наявних

можливостей нашої країни та її населення, які виникли у зв'язку з прийняттям рішення інтегруватись у європейський простір. Українська інтеграція до європейського політичного, економічного та соціального простору здатна створити для країни додаткові можливості щодо її інноваційного та модернізаційного розвитку.

Для України процес розробки та впровадження ефективної стратегії її економічного розвитку є надзвичайно важливою, адже Стратегія соціально-економічного розвитку країни є головним документом, що окреслює довгострокові цілі та напрямки її соціально-економічного розвитку, а також засоби та шляхи їх досягнення. Зазначимо, що саме в європейських країнах найкраще розроблено такі стратегії (наприклад, стратегія «Європа 2020»).

Проте в Україні спостерігається значне відставання від західних провідних країн в процесі стратегічного планування соціально-економічного розвитку, а також упровадження даної стратегій. Найбільш відомими стратегіями на сьогодні, які представляють інтерес, з точки зору економічного планування розвитку нашої країни на майбутнє, були та є наступні:

- Національна стратегія розвитку України 2015;
- Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції»;
- Проект «Україна 2020 Стратегія національної модернізації»;
- Проект «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»;
- Стратегія сталого розвитку «Україна-2020».

Слід зазначити, що перша і друга стратегії національного розвитку, швидше за все, виступали орієнтиром для України, ніж тою стратегією, результати якої досяжні.

Далі проаналізуємо 2 основні Стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції, які визначають пріоритетними напрямками саме

процес євроінтеграції країни та визначають необхідні шляхи досягнення цієї мети.

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 рр.

Так, Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) була документом довгострокового планування економічного та соціального розвитку країни. Складові механізми реалізації цієї Стратегії були наступні (рис. 2.11).

2. Стратегія економічного і соціального розвитку України до 2020 року.

При формуванні стратегії економічного розвитку України до 2020 року було враховано недоліки попередньої Стратегії, і в контексті її євроінтеграційного курсу визначались основні напрями досягнення поставленої мети, а саме:

- підтримка засобами економічної дипломатії створення консорціумів і альянсів українських підприємств з потужними компаніями країн ЄС;
- впровадження сучасних форм міжнародного спільного фінансування стратегічних інвестиційних проектів;
- поширення інформації про інвестиційні потреби та можливості в українському виробництві, в тому числі - в сільському господарстві;
- налагодження практичного співробітництва в контексті Стратегії ЄС-2020;
- запровадження моніторингу ціноутворення в рамках ТНК з метою запобігання ухиленню від сплати податків на території України;
- формування системи взаємного захисту інвестицій та протидії проявам недобросовісної конкуренції з боку представників, як країн-партнерів, так і третіх країн і т.д.

Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» була прийнята на початку 2015 року; метою реформ визначено досягнення європейських стандартів життя і гідного місця України в світі.

БАЗОВИЙ ВАРІАНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА 2004-2015 РР.	ВВП, %	2004-2005 – 4,9 2006-2009 – 7,2 2010-2015 – 5,7
	Кінцеві споживчі витрати, %	2004-2005 – 3,9 2006-2009 – 5,5 2010-2015 – 4,5
	Валове нагромадження основного капіталу, %	2004-2005 – 8,7 2006-2009 – 11,8 2010-2015 – 10,8
	Інвестиції в основний капітал, %	2004-2005 – 12,0 2006-2009 – 12,6 2010-2015 – 11,8
	Основні фонди, %	2004-2005 – 2,1 2006-2009 – 2,5 2010-2015 – 3,6
	Експорт товарів і послуг, %	2004-2005 – 6,1 2006-2009 – 6,6 2010-2015 – 5,6
	Імпорт товарів і послуг, %	2004-2005 – 8,1 2006-2009 – 6,8 2010-2015 – 5,4
	Індекс середніх цін за рік, %	2004-2005 – 6,1 2006-2009 – 5,2 2010-2015 – 4,5
	Рівень безробіття за методологією МОП, %	2004-2005 – 9,4 2006-2009 – 9,3 2010-2015 – 9,1
	Середньорічна чисельність наявного населення, млн.. осіб	2004-2005 – 47,5 2006-2009 – 46,7 2010-2015 – 45,8
	Чисельність зайнятих в економічній діяльності, млн.. осіб	2004-2005 – 20,46 2006-2009 – 20,55 2010-2015 – 20,61
	Реальна заробітна плата в місяць, % до попереднього року	2004-2005 – 8,7 2006-2009 – 7,7 2010-2015 – 6,3

Рис. 2.11. Базовий варіант розвитку економіки України відповідно до Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки)

Складено за [87]

«Стратегія-2020» включає в себе 62 реформи, з них пріоритетними визначено 8 реформ і 2 програми, визначені 25 ключових показників успішного розвитку країни. Дана стратегія передбачає підвищення місця України в рейтингу Світового Банку «Doing Business», в кредитному рейтингу «Standard andpoors» і в рейтингу конкурентоспроможності Світового економічного форуму (WEF), а також досягнення ряду інших індикаторів, які оцінюють хід реалізації реформ і програм.

На думку автора, дана стратегія заслуговує на увагу, але вона охоплює величезну кількість реалізації реформ і програм розвитку країни (62), що важко досягне для країни, яка на сьогоднішній день знаходиться у важкому економічному і політичному становищі. Також багато індикаторів (п. 4. Стратегічні індикатори реалізації стратегії) викликають сумніви в контексті їх досягнення.

Аналіз національних стратегій економічного розвитку розвинених країн світу (наприклад, стратегія «Європа-2020») дає можливість стверджувати про нереальність реалізації стратегії в даному виді. Таким чином, можна констатувати, що проблема впровадження і реалізації стратегії економічного розвитку України є дуже актуальною і досить складною з точки зору її розробки. У цьому напрямку здійснюються різні заходи, проте вони часто не ефективні, оскільки не мають конкретних цілей, підтверджених науково обґрунтованими показниками розвитку економіки, також не завжди виявляються потенційні можливості господарської діяльності, не відбувається моніторинг і контроль над реалізацією заходів, визначених в Стратегії.

Інформативний характер стратегій економічного і соціального розвитку не зобов'язує до суворого їх виконання. Крім цього існує ряд галузевих, міжгалузевих, територіальних та інших програмних документів довгострокового характеру, розроблених в різні часи, неузгоджених між

собою в питання запропонованих заходів. Зазначені недоліки впровадження стратегій розвитку в Україні вимагають переосмислення і зміни.

Відповідно, активність вітчизняної економіки, перш за все, інвестиційна та інноваційна, залишається низькою, галузева структура - незбалансованою, вихід з кризового стану затримується. Більшість вчених-економістів і практиків визнає відсутність послідовної стратегії переходу від індустріальної до постіндустріальної моделі розвитку, дієвої політики посилення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників.

В українській практиці вже мала місце розробка стратегічних програм економічного і соціального розвитку, жодна з яких не була реалізована.

3. «Європа 2020».

Також порівняємо стратегію економічного розвитку України до 2020 року та стратегію «Європа 2020». На основі проведеного нами детального аналізу сучасного розвитку України та ЄС сформуємо порівняльну таблицю «Європа 2020» та стратегічного розвитку України (Додаток А).

Отже, можна зробити висновок, що Стратегічним програмами України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» не вистачає тієї чіткості, яка присутня в стратегії «Європа 2020». Стратегія «Європа 2020», яка сьогодні реалізується в ЄС, є досить чіткою: вона вказує на шляхи досягнення поставлених цілей, має окремо розроблений набір рекомендацій для кожної країни-члена ЄС та інструменти їх впровадження. Щорічно проводиться моніторинг її реалізації в кожній країні, і на його підставі ЄК розробляє конкретні рекомендації щодо поліпшення економічних показників (цілей «Європа-2020»), які були схвалені всіма державами-членами ЄС.

З нашої точки зору Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» скоріше є орієнтиром стратегічного розвитку України, ніж глибоко розробленою стратегією, результати якої можуть бути досяжні до 2020 року, оскільки не визначені чітко механізми її реалізації та контролю за виконанням.

Про ефективність стратегій економічного розвитку свідчить низка показників, що виражені в міжнародних індексах (табл.2.12 - табл.2.14)

Таблиця 2.12

Місце України у міжнародних рейтингах за 2010-2016 рр.

Назва рейтингу	Місце України в рейтингу						
	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Індекс глобальної конкурентоспроможності	89	82	73	84	76	79	85
Індекс ведення бізнесу	147	149	152	137	112	96	83
Індекс економічної свободи	162	164	163	161	155	162	166
Індекс інвестиційної привабливості	2,57	3,28	2,18	2,12	1,87	2,57	2,88

Складено за [103]

За даними таблиці можна прослідкувати, що Україна знаходиться на низькому рівні конкурентоспроможності – 85 місце, при чому її позиції погіршились в порівнянні з 2012-2013 рр., коли вона займала 73 місце.

Таблиця 2.13

Аналіз динаміки основних показників індексу глобальної конкурентоспроможності України протягом 2010–2016 років

Назва рейтингу	Місце України в рейтингу						
	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Базові вимоги	102	98	79	79	87	101	102
Розмір ринку	38	38	38	38	38	45	47
Інфраструктура	68	71	65	68	68	69	75
Макроекономічна стабільність	132	112	90	107	105	134	128
Ефективність ринку товарів та послуг	129	129	117	124	112	106	108
Ефективність ринку праці	54	61	62	84	80	56	73
Рівень розвитку фінансового ринку	119	116	114	117	107	121	130
Конкурентоспроможність бізнесу	100	103	91	97	99	91	98
Інновацій і розвиток	88	93	79	-	92	72	73

Складено за [103]

В системі складових індексу глобальної конкурентоспроможності найгірше становище проявилось в рівні розвитку фінансового ринку та макроекономічній стабільності.

Таблиця 2.14

Аналіз динаміки основних показників індексу ведення бізнесу України
протягом 2011–2016 років

Назва рейтингу	Місце України в рейтингу					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Реєстрація підприємств	118	116	50	69	76	30
Отримання дозволів на будівництво	182	182	183	68	70	140
Реєстрація власності	165	168	149	88	59	61
Кредитування	21	23	23	14	17	19
Захист інвесторів	108	114	117	107	109	88
Оподаткування	181	183	165	157	108	107
Міжнародна торгівля	136	144	145	153	154	109
Забезпечення виконання контрактів	44	44	42	44	43	44
Відновлення платоспроможності	158	158	157	141	142	141
Загальний рейтинг	149	152	137	112	96	83

Складено за [103]

Катастрофічні позиції займає Україна за показниками «Отримання дозволів на будівництво» та «Відновлення платоспроможності».

Стосовно Індексу економічної свободи, то слід відмітити, що у 2016 році наша країна в рейтинговій позиції зайняла 166 місце серед 180 країн і визнана країною із пригніченою економікою. Іншими словами, Україна перебуває на останньому місці із 43 країн Європи. Загальний бал України нижчий за середній у світі та згідно із класифікацією належить до групи країн із «невільною економікою». Варто зазначити, що, крім України, до цього переліку входять ще 25 країн, включаючи такі пострадянські країни, як Білорусь, Узбекистан, Туркменістан.

Серед складників Індексу економічних свобод позитивну динаміку проявив тільки один показник (свобода від корупції), незмінним залишився також один (фінансова свобода), а решта показників відзначилися негативною тенденцією.

Найвагоміші зміни порівняно з 2005 роком зафіксовані за такими показниками, як свобода бізнесу, свобода торгівлі та грошова свобода, також незначною мірою поліпшився індекс свободи від корупції. Серед показників, які привели до погіршення індексу, – податкова свобода, державні витрати, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності та свобода трудових стосунків [102].

Згідно проаналізованих категорій економічної свободи (табл. 2.16) найбільше падіння відбулося у категорії монетарна свобода у розмірі 19,5 бали, а найбільший приріст у категорії права власності – 16,4 бала.

Таблиця 2.15

Динаміка індексу економічної свободи України, 2016-2017 рр.

Категорія економічної свободи			
Назва категорії	2016	2017	Відхилення
Права власності	25,0	41,4	+16,4
Свобода від корупції	26,0	29,2	+3,2
Фіскальна свобода	78,6	78,6	0
Державні витрати	30,6	38,2	+7,6
Свобода бізнесу	56,8	62,1	+5,3
Свобода ринку праці	47,9	48,8	-0,9
Монетарна свобода	66,9	47,4	-19,5
Свобода торгівлі	85,8	85,9	+0,1
Свобода інвестицій	20,0	25,0	+5
Фінансова свобода	30,0	30,0	0
Місце у світовому рейтингу	162	166	+4
Індекс економічної свободи	46,8	48,1	+1,3
Тип країни	Не вільна	Не вільна	-

Складено за [103]

Як вище зазначалося, індекс економічної свободи розраховується як середнє арифметичне десяти економічних свобод. Але у 2017 році було враховано ще два компоненти при розрахунку індексу економічної свободи, а саме показник ефективності судової діяльності, який складав 22,6 бали, а також показник фінансового здоров'я – 67,9 бали. Дані складові індексу економічної свободи не були розраховані у 2016 році.

За дванадцятьма категоріями економічної свободи Україна посідає такі місця серед країн світу: права власності – 123, свобода від корупції – 154,

фіскальна свобода – 100, державні витрати – 161, свобода бізнесу – 111, свобода ринку праці – 146, монетарна свобода – 184, свобода торгівлі – 54, інвестиційна свобода – 165, фінансова свобода – 160.

Згідно із отриманими результатами варто визначити частку кожної із чотирьох груп в індексі економічної свободи.

Для початку розглянемо першу групу – верховенство права, яка складається із захисту прав власності і свободи від корупції. В цій групі спостерігається невелике зростання, не дивлячись на те, що великий бізнес ще має суттєвий вплив на політику та бюджетні витрати. Україна має надзвичайно низькі показники у категорії свободи від корупції, тому за умови здійснення серйозної боротьби з цією проблемою Україна може суттєво зрости у рейтингу. Щодо стану захищеності та забезпечення прав власності на даний момент є найгірша ситуація із захистом інтелектуальної власності і незалежністю судочинства.

У другу групу входять фіскальна свобода і державні витрати, що об'єднуються у категорію – обмеження уряду. Фіскальна свобода погіршилася порівняно з 2016 роком, що визначає слабке місце нашої країни у рейтингу через постійні зміни у нормативно-правовому забезпеченні. В Україні в останні роки спостерігається зниження рівня державних витрат на декілька відсотків ВВП. Разом з тим, основним недоліком українського уряду є те, що він розподіляє майже половину ВВП, на відміну від країн – лідерів рейтингу, у яких цей показник сягає 17-19% ВВП [102].

Регуляторна ефективність є третьою групою, яка включає: свободу бізнесу, свободу ринку праці, монетарну свободу. Дана група найбільш негативно впливає на індекс економічної свободи, в першу чергу показником цього в Україні є багато державних регуляторних органів, які знаходяться в стані реформування, що створює додаткову невизначеність для бізнесу.

Останньою групою є відкритість ринків, яка складається із свободи торгівлі, свободи інвестицій, фінансової свободи. Свобода торгівлі – це єдиний з 10 компонентів, який в Україні є на першій позиції. Це пояснюється

тим, що Україна є експортно-орієнтованою країною. Але свобода інвестицій і фінансова свобода знаходяться на критичному рівні і на сьогодні потребують повного реформування. Необхідно провести кардинальні зміни: відкриття ринку землі, широке проведення аукціонів з приватизації держмайна, реформування державного апарату.

Таким чином, слід з урахуванням досвіду європейських країн більш чітко сформулювати і реалізувати стратегію економічного розвитку України, що дозволить Україні в умовах глобалізації кризових явищ забезпечити конкурентоспроможність національної економіки і високий рівень життя її населення на довгі роки.

Висновки до розділу 2

За результатами аналізу та оцінювання стратегій економічного розвитку України зроблено наступні висновки:

1. Виявлено, що науковці зазначають, що розвиток України та її національної економіки здатна забезпечити саме цивілізаційна складова євроінтеграційного вектору нашої країни. Інші ж вектори в українській історії не принесли позитивних «переламних» змін. Також зазначено, що один з чинників, що призвів до ускладнення та уповільнення євроінтеграційного процесу, - це відсутність конкретної спрямованості економічних та суспільно-політичних реформ на початкових роках незалежності саме на євроінтеграцію. Зроблено висновок про те, що економічним підґрунтям євроінтеграції України є те, що спеціалізація та кооперація виробничої галузі пов'язує країн-партнерів одна до одної. В разі, коли різні країни поєднані у спільному технологічному ланцюзі, їх відносини будуть надзвичайно міцними та стійкими.

2. За результатами аналізу економічного розвитку України в період до та після євроінтеграції було зроблено висновки про те, що величина фактичного (номінального) ВВП України зростала протягом досліджуваного періоду, а реального – зменшилась лише у 2014 р., при цьому результати

2013-2015 рр. свідчать про зниження ефективності стратегії економічного розвитку України; проте відновлення економіки України у 2016-2017 рр. відбувається, хоча й низькими темпами, проте свідчить про наявні позитивні зрушення. У 2009-2013 та у 2016-2017 рр. відбулось зростання іноземних інвестицій в економіку України, зростання надходження інвестицій з країн ЄС у 2010-2012 та 2017 рр., проте період 2013-2016 рр. характеризувався зниженням інноваційної активності країн ЄС в Україні. Отже, 2016-2017 рр. демонструють відновлення економіки країни, зростання макроекономічних показників.

3. Встановлено, що в Україні процес розробки та впровадження ефективної стратегії її економічного розвитку є надзвичайно важливою, адже Стратегія соціально-економічного розвитку країни є головним документом, що окреслює довгострокові цілі та напрямки її соціально-економічного розвитку, а також засоби та шляхи їх досягнення. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) була документом довгострокового планування економічного та соціального розвитку країни. «Стратегія-2020» включає в себе 62 реформи, з них пріоритетними визначено 8 реформ і 2 програми, визначені 25 ключових показників успішного розвитку країни. На думку автора, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» скоріше є орієнтиром стратегічного розвитку України, ніж глибоко розробленою стратегією, результати якої можуть бути досяжні до 2020 року, оскільки не визначені чітко механізми її реалізації та контролю за виконанням. Про неефективність стратегій економічного розвитку свідчать низькі рейтинги України в міжнародних індексах.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1. Сценарії та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції

Для будь-якої країни необхідною складовою зовнішньої стратегії, а також умовою вирішення кардинальних проблем розвитку є проведення національної геоекономічної політики щодо тих чи інших міжнародних економічних об'єднань і коопераційних, інтеграційних процесів. Для України визначення векторів міжнародної економічної інтеграції стало найгострішим питанням розвитку держави після здобуття незалежності.

Перебуваючи в центрі Європи, на основному фарватері осі Захід-Схід і будучи ключовою придунайською країною, Україна змушена була вирішувати дилему визначення оптимального співвідношення двох інтеграційних напрямків - використання господарського простору ЄС або неосяжного простору СНД, її історичні, культурні та, головне, сімейні та особисті зв'язки з Росією.

Тому в позначенні чіткої та послідовної стратегічної лінії розвитку України суттєвим чином укладений парадоксальний і небезпечний дисбаланс зовнішніх факторів. Йдеться про розбіжність між прозахідним зовнішньополітичним, військово-стратегічним курсом країни та її жорсткою, значною мірою односторонній економічною залежністю від Росії.

При цьому основним завданням країни під час підписання договорів з будь-якими інтеграційними структурами є максимальне відстоювання національних позицій та інтересів, збереження або поліпшення існуючих торговельно-економічних відносин.

Однак, незважаючи на прийняття важливих програм і документів щодо євроінтеграційного курсу, в Україні досі не створено реальні передумови не тільки для вступу нашої країни в ЄС, але і для визнання її «асоційованим»

членом: не досягнуті «копенгагенські» критерії, які слід використовувати для оцінки країн-кандидатів для вступу в ЄС; не досягнуті показники, визначені Маастрихтською угодою до країн-кандидатів, а саме:

- стабільність національної грошової одиниці;
- зниження рівня інфляції до 2% в рік;
- бюджетний дефіцит - до 3% ВВП;
- рівень державного боргу - 10 тис. доларів США;
- виробництво ВВП на душу населення.

Багато в чому це визначено економічною і військово-політичною кризою.

З огляду на євроінтеграційні прагнення нашої держави, Євросоюз запропонував Україні створити не класичну зону вільної торгівлі (ЗВТ), а поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ+). На відміну від класичної зони вільної торгівлі, яка має на увазі створення угруповання з двох або кількох митних територій, які скасовують тарифні обмеження на значні обсяги в торгівлі територій, формат поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі включає в себе не лише торгівлю товарами, але і послугами, капіталом і робочою силою, передбачає доступ до ринків державних закупівель тощо.

Підписання угод у форматі ЗВТ+ передбачає ряд специфічних положень щодо:

- глибокої лібералізації торгівлі товарами та послугами, які значно відрізняються від положень відповідних угод СОТ;
- лібералізації режимів іноземного інвестування;
- лібералізації режиму державних закупівель;
- введення нових правил щодо окремих аспектів конкурентної політики, в тому числі державної допомоги;
- застосування більш жорстких заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності;

– введення загальних екологічних норм і стандартів, а також стандартів праці.

19 липня 2012 року Україна і ЄС парафували Угоду про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі, що означало згоду обох сторін з усіма положеннями проекту угоди, які вже не можна міняти.

Підписання Угоди про асоціацію (УА) з ЄС планувалося на 28 листопада 2013 року, але, з відомих причин, не відбулося. Уже після того, як в Україні закінчився євромайдан, оновлене керівництво реалізувало євроінтеграційні плани. Політична частина Угоди було підписано 21 березня, а економічну частину підписали на кілька місяців пізніше - 27 червня 2014 р.

16 вересня 2014 року Верховна рада України ратифікувала УА між Україною і ЄС 1 (Розділ IV якого і є застосування режиму ЗВТ+), а Європарламент дав згоду на те, щоб Рада ЄС в майбутньому мала можливість прийняти рішення про укладення (ратифікацію) Угоди. До того часу для України діяло так зване тимчасове застосування Угоди, що широко практикується в міжнародному договірному праві (ст. 25 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.). Суть тимчасового застосування полягає в тому, що міжнародний договір (повністю або частково) стає юридично обов'язковим для сторін, навіть якщо цей договір поки не вступив в силу.

До моменту вступу в силу з 1 січня 2016 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і його країнами-членами продовжували діяти положення чинної Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) 1994 року, що не охоплювалися тимчасовим застосуванням Угоди про асоціацію (п. 6 ст. 486 СА). Після вступу в силу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС СПС повністю втрачає силу (п. 1 ст. 479 УА).

Створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі має як позитивні, так і негативні наслідки.

Позитивні наслідки створення ЗВТ+:

- поліпшення доступу українських товарів, послуг, капіталів і технологій на ринок розширеного ЄС;
- поліпшення умов експорту української продукції у зв'язку з отриманням цінової переваги за рахунок скасування ввізного мита;
- переоснащення і модернізація вітчизняних підприємств;
- збільшення обсягів інвестицій з країн-членів ЄС в економіку України, в тому числі для створення спільних підприємств;
- підвищення обсягів двосторонньої торгівлі і збільшення надходження валютних коштів;
- підвищення ефективності розміщення трудових ресурсів;
- розширення номенклатури товарів і послуг на внутрішньому ринку;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції у зв'язку з впровадженням нових стандартів;
- гармонізація митних процедур і підвищення ефективності діяльності митних органів в контексті сприяння торгівлі;
- створення гармонізованого правового поля для забезпечення діяльності суб'єктів торговельних відносин шляхом зближення законодавства України до законодавства ЄС;
- впровадження європейських стандартів дозволить ввести механізми боротьби з ухиленням від сплати податків і податковим шахрайством.

Результатом може стати:

- зменшення частки тіньової економіки і скорочення потоків контрабанди підакцизних товарів;
- створення експортно-кредитного агентства (ЕКА). Державні або приватні ЕКА виступають посередниками між експортерами та національними урядами, надаючи експортні гарантії, страхування, кредити, технічну допомогу для усунення економічних і політичних ризиків при продажу товарів на міжнародних ринках;
- стимулювання розвитку конкуренції та обмеження монополізму;

- поліпшення доступу до якісної імпоротної техніки, насіння, засобів захисту рослин;

- Україна стане важливим торгово-економічним мостом, а згодом і майданчиком для розвитку взаємовигідних зв'язків між ЄС та членами нових інтеграційних проектів на пострадянському просторі.

Негативними наслідками створення ЗВТ+ є наступні:

- необхідність залучення значних фінансових ресурсів для забезпечення адаптації та імплементації нових актів законодавства;

- зростання фінансових витрат виробників у зв'язку з високими стандартами виробництва і якості. Результатом збільшення конкуренції буде витіснення з ринку виробників малого та середнього бізнесу (МСБ);

- посилення конкурентного тиску на внутрішньому ринку України;

- втрата для окремих галузей промисловості внутрішнього ринку України внаслідок низького рівня їх конкурентоспроможності;

- зростання негативного сальдо двосторонньої торгівлі України через погіршення структури експорту у зв'язку з переорієнтацією вітчизняних експортерів з готової продукції на експорт сировини і напівфабрикатів;

- дефіцит вітчизняних товарів на внутрішньому ринку у зв'язку з експортною переорієнтацією виробників;

- збільшення рівня імпортозалежності внутрішнього ринку від продукції з ЄС;

- необхідність проведення модернізації виробництва у відповідності до Стандартів ЄС в стислі терміни, що потребують великих витрат як з держбюджету, так і з боку суб'єктів малого та середнього бізнесу;

- ймовірність застосування країнами Митного союзу (МС) загороджувальних мит для товарів з України;

- розрив коопераційних зв'язків з країнами Митного союзу (особливо з РФ) у високотехнологічних галузях (космічна, літакобудування), ОПК;

– обмеженість можливості надання захисту «молодим» галузям економіки, які не досягнули належного рівня конкурентоспроможності і потребують державної підтримки;

– лібералізація торгівлі промисловими і сільськогосподарськими товарами: скасування або істотне зменшення ввізних мит для більш ніж 95% тарифних позицій, а також скасування вивізного мита на сировинні товари – подальше розширення ринку «секонд-хенд» призведе до занепаду вітчизняної легкої промисловості, особливо малого та середнього бізнесу.

При цьому імплементація ЗВТ+ у перспективі матиме більше негативних наслідків для економіки України, ніж позитивних. Інша справа, що наслідки функціонування ЗВТ+ будуть різними для окремих українських виробників. Ті з них, хто на сьогодні є конкурентоспроможними в європейському вимірі, отримають зростання прибутку від розширення ринку збуту. У той же час у неконкурентоспроможних підприємств на ринку нової Європи виникнуть проблеми.

У довгостроковій же перспективі слід враховувати фактори, які матимуть вплив тільки після деякого періоду адаптації. Це, перш за все:

- загальне зниження середньозваженого митного тарифу в країнах-членах ЄС;

- уніфікація митних і інших торгових процедур, що призведе до скорочення українського експорту на початковому етапі (фактично до моменту адаптації експортерів до нових умов), а внаслідок вплине на розвиток торгівлі.

Для подолання проблем, що стоять на шляху до Євросоюзу, необхідно зрозуміти, що євроінтеграція, як основний вектор внутрішньої і зовнішньої політики України, повинна бути усвідомлена, перш за все, як прагнення жити в просторі європейських цінностей, а вже потім - інституційне приєднання до ЄС. Україні необхідно прагнути максимально реалізовувати свій експортний потенціал і економіко-географічне положення. При цьому наявність загального 1400 кілометрового кордону з Євросоюзом і 500 млн.

потенційних споживачів на ринку ЄС надають широкі можливості для розвитку торгово-транзитної інфраструктури України, виробництва, орієнтованого на експорт в ЄС, і прикордонної торгівлі.

В жовтні 2017 року Урядом України було схвалено Стратегію комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки. Основна мета Стратегії полягає в утвердженні в українського суспільства свідомої підтримки членства країни в ЄС, інтеграції до європейського економічного, культурного та політичного простору та здійснення процесів внутрішніх реформ й перетворень в сторону більш вільного, демократичного, справедливого, прозорого та успішного суспільства.

Передбачається, що реалізацію Стратегії спільними зусиллями здійснюватимуть органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства та бізнесу за рахунок та у межах бюджетних асигнувань, які передбачені центральним органам виконавчої влади, а також іншим державним органам на певний рік, а також інших джерел, що не заборонені законодавством. Задля реалізації Стратегії можуть також залучатися фінансові ресурси українських та міжнародних бізнес-структур, неурядових організацій, фондів тощо.

Основна мета Стратегії - це утвердження в українському суспільстві свідомої підтримки членства нашої країни в ЄС, її інтеграції до європейського економічного, культурного та політичного простору, а також проведення процесів внутрішніх реформ та перетворень щодо розвитку справедливого, вільного, успішного, демократичного й прозорого суспільства, яке спирається на засадничі права й свободи людини, а також на принципи недискримінації та гендерної рівності, ринкової економіки, підзвітності влади і відкритості.

Комунікаційні цілі Стратегії наведені на рис. 3.1.

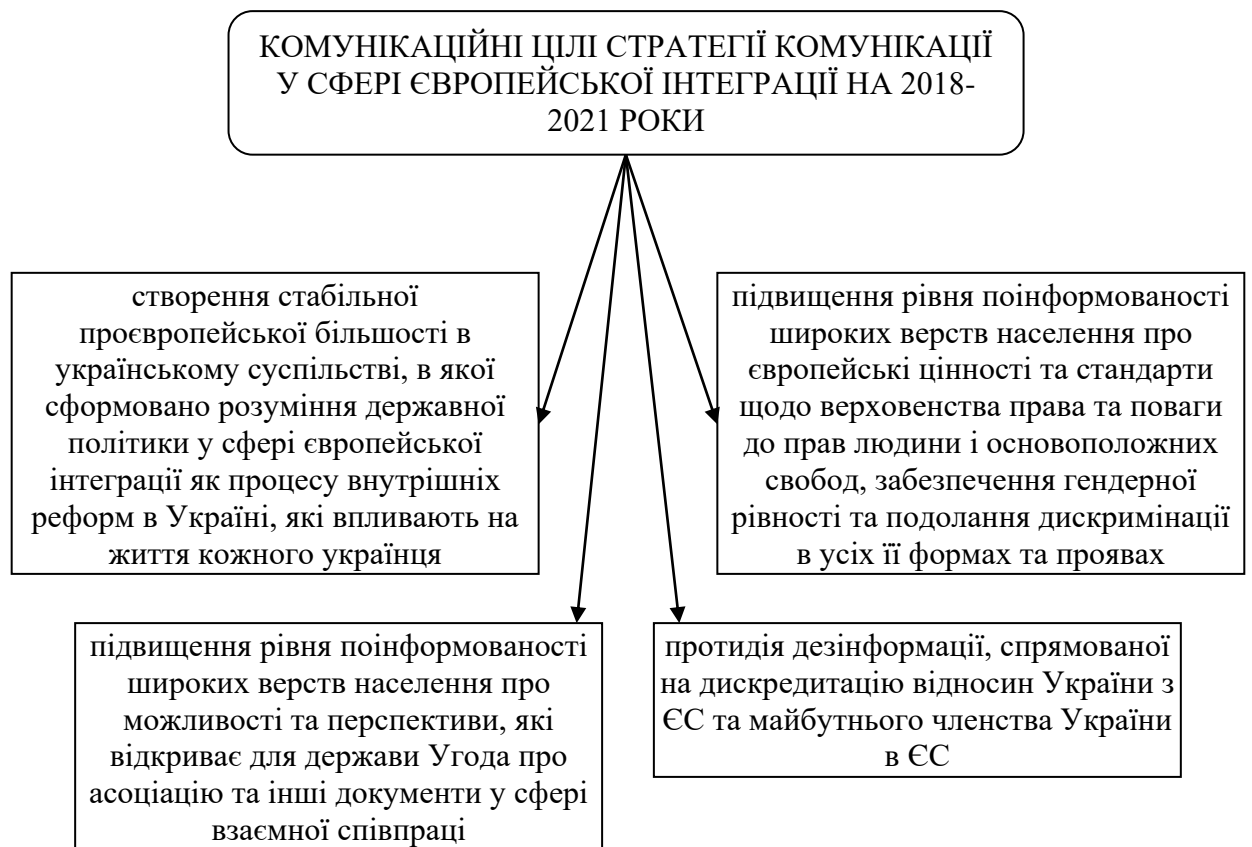

Рис. 3.1. Комунікаційні цілі Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки

Складено за [65, с.46]

Очікуваний результат реалізації Стратегії - це забезпечення свідомої підтримки населенням України євроінтеграційних процесів як можливості проведення реформ та перетворень в державі, що орієнтовано на досягнення її політичної стабільності, розвиток демократії, на дотримання верховенства права, а також поваги до прав людини й основоположних свобод, гендерної рівності та недискримінації і впровадження в Україні відповідних соціальних стандартів країн-членів ЄС, підвищення рівня суспільної підтримки стратегічної мети нашої країни — її вступу до ЄС.

Таким чином, Україну на шляху євроінтеграції чекають як перспективи, так і певні проблеми, подолання яких повинне бути закладене в Стратегії євроінтеграції країни.

3.2. Механізми активізації економічних реформ в Україні

На підставі проведених вище досліджень, можна зробити висновок, що Україна потребує суттєвих економічних реформ для подальшого економічного та соціального розвитку країни, удосконалення політичної ситуації, а також євроінтеграції.

Сформулюємо пропозиції щодо активізації економічних реформ в Україні в контексті проведення владою трьох реформ:

1. Земельна реформа.

Політики, які гальмують початок продажу земель сільськогосподарського призначення, побоюються того, що великі інвестори скуплять всі землі. З огляду на те, що значна частина власників паїв мають гостру потребу в грошах, слід очікувати, що багато хто з них при першій же можливості продадуть землю. Гроші, виручені від її продажу, швидко розійдуться, і тоді перед владою постане нова проблема. Отже, знімати мораторій політики побоюються через невизначеність подальшого розвитку ринку землі в країні.

Отримання землі у власність не вирішить проблем агробізнесу. Навіть можливість використання землі у власність для отримання кредитів під її заставу або іпотека сільськогосподарських земель аграріям нічого не дасть. У разі іпотеки вони заощадають лише на орендній платі, але вона зараз невелика в порівнянні з тією сумою, яку може коштувати викуп землі.

Мораторій на продаж землі, продовжений до 2019 року, не знімають в першу чергу через лобістські зусилля великих агрокомпаній, яким вигідна нинішня ситуація.

Причина, чому не знімають мораторій, і навіть така «гібридна» форма торгівлі землею, як емфітевзис, не набула поширення, полягає в тому, що в обох випадках агрофірми змушені будуть вилучити з обороту чималі суми, а гарантій збереження права на емфітевзис назавжди вони не бачать.

Агрофірми не хочуть опинитися перед необхідністю викупувати землі, на яких вони працюють, поки це не зробив хтось інший, тому що власні кошти у них обмежені, можливості взяти кредити - теж. Хоча є великі агрофірми, готові викупити частину свого земельного банку.

Зняття мораторію загрожує українському агробізнесу тим, що тоді договір оренди доведеться підписувати з тим, хто, маючи вільний капітал, викупить землі. А нинішні порівняно високі доходи агробізнесу формуються в основному за рахунок того, що власники землі практично не беруть участь в перерозподілі земельної ренти. Власники паїв в кращому випадку отримують 10-15% операційного прибутку, яку приносить земельна ділянка, інші ж забирає собі підприємець.

Оренда на сьогодні - це комфортне середовище, в тому числі і для квазіринку землі. Наприклад, ринок землі у формі продажу корпоративних прав підприємств з тривалими договорами оренди землі активний. Корпоративні права на агрофірму коштують зараз з розрахунку \$ 100 за рік оренди 1 га порівняно родючих земель. І є області, де пропозиції корпоративних прав агрофірм майже немає.

Принципово отримати землю саме у власність прагнуть найчастіше фермери, які планують закласти багаторічні насадження на невеликій (до 100 га) площі. Але для цього їм достатньо емпітевзису на тривалий термін, наприклад, до 100 років.

Мораторій привів до того, що Україна стала благодатною територією для великого агробізнесу. Тут нескладно створити навіть великий агробізнес: можна купити права на оренду за відносно невеликі гроші, не витрачаючи великих коштів на покупку землі. Тому практика показує, що важливо не те, хто володіє землею, а хто отримує доходи від неї.

Внаслідок мораторію зростання цін на довгострокову оренду землі до цих пір невисокі навіть у порівнянні з сусідніми країнами Східної Європи.

По-перше, мораторій стимулює вирощування однорічних культур, перешкоджаючи виробництву з більш високою доданою вартістю - ягід, фруктів, винограду і вина, а також збільшення зрошуваних площ.

По-друге, мораторій призводить до виснаження ґрунтів. Експортуючи польові культури, Україна фактично експортує гумус і воду, тільки в прихованому вигляді.

По-третє, мораторій заважає консолідації земель та приходу інвесторів, які хочуть працювати легально, цивілізовано і максимально прозоро. Зате іншим компаніям (серед них є і іноземні компанії), мораторій вигідний, тому що захищає їх від конкурентів за землю.

По-четверте, незважаючи на мораторій на продаж сільськогосподарських земель, в Україні діє 11 способів їх придбання.

Крім продажу корпоративних прав, є майже повністю законна форма продажу землі, як емфітевзис. Він може бути оформлений на багато років, а оплата може вноситися як повністю, так і частинами. При цьому зарегульованість його мінімальна: лише 2 чи 3 статті в Земельному Кодексі і невеликий розділ в Цивільному Кодексі. Тоді як оренда регулюється численними законодавчими нормативами і підзаконними актами.

Дуже активний і такий спосіб торгівлі землею, як обмін ділянок: пай обмінюють на 1 сотку з доплатою.

Знімати мораторій зараз і по всій території України - не дуже актуально. Наприклад, на Закарпатті мораторій можна знімати: там немає агрохолдингів, багато людей хочуть працювати на землі, і багато хто з них - вирощувати культури з доданою вартістю. Але є депресивні території, де масова скупка землі все-таки відбудеться.

До того ж, якщо мораторій знімуть зараз, то в наступні рік-два буде стрімко розвиватись рейдерство. і не тільки: після зняття мораторію в агробізнесі на кілька років може наступити хаос, і навіть серед депутатів, які підтримують введення ринку землі, поки ніхто не розробив механізму, який встановив би всі необхідні запобіжники від цього хаосу.

Найбільші проблеми на даний момент - це так звана «шахматка», неузгодженість між собою даних щодо меж земельних ділянок та наявність земель колективної власності. Наприклад, зараз в колективній власності «зависло» більше 1 млн. га: це і польові дороги, і землі під меліоративними каналами (при тому, що самі канали передані в комунальну власність), і під багаторічними насадженнями і кормовими угіддями, і під колишніми колгоспними лісами і водоймами. Справа в тому, що на початку земельної реформи в деяких областях, де місцева влада хотіла скоріше відзвітувати про видачу держактів на всі земельні ділянки, держакти видавали тільки на рілля, тоді як паюванню підлягала не тільки вона, а й багаторічні насадження, пасовища і сіножаті. Тому в таких областях, як Харківська, Хмельницька, Житомирська, багаторічні насадження і кормові угіддя досі майже не розпайовані.

За доцільне зауважити, що знімати мораторій потрібно поступово, у міру готовності суспільства і законодавства. Варто запустити пілотні проекти, і не обов'язково задіяти в них цілі області: достатньо кількох територій з різними умовами. Повинні бути і механізми примусової консолідації. Такі механізми працюють по всій Європі. Тому зараз у Верховній Раді розглядається відповідний законопроект № 6049-1, який передбачає можливість обмінюватися ділянками в рамках одного масиву без згоди власників через механізм суборенди, що дає право примусового обміну тим, у кого є 75% ділянок в рамках того ж масиву. Цей же законопроект містить і механізм вирішення питання колективної власності. Він не набрав достатньо голосів і був направлений до комітету на повторне перше читання.

2. Подолання корупції.

Станом на кінець 2017 року Національне антикорупційне бюро України розслідувало майже 500 проваджень з топ-корупції. Про це йдеться в відеозвіті НАБУ за 2017 рік, опублікованому на сторінці відомства в Facebook [88].

У всесвітньому рейтингу «Індекс сприйняття корупції» за 2017 рік Україна отримала 30 балів зі 100 можливих і зайняла 130 місце з 180 країн [97].

Не слід виключати, що на цей раз зусилля влади щодо подолання корупції цілком можуть виправдатися. Створення антикорупційного бюро реально зменшить кількість хабарників серед чиновників, і це дуже важливо. Проте, щоб досягти відчутного ефекту, пропонуємо зробити ще кілька кроків:

1) позбутися від держпідприємств. Боротьба з корупцією в Україні ні до чого не призводить, оскільки ведеться в одному векторі: хабарників виявляють і карають. У той же час набагато більший ефект дали б превентивні заходи, найголовніше - прибрати можливості для корупції;

2) знищити бюрократію. Якщо знищити бюрократію, корупція зникне сама собою, тому необхідно перейти від дозвільної системи ліцензування до заявної. Тобто не чиновник дозволяє людині відкривати бізнес і займатися тією чи іншою діяльністю, а людина повідомляє чиновника, що він цією діяльністю буде займатися;

3) відокремити бізнес від влади. Поки бізнес буде займатися політикою, корупцію в Україні перемогти не вдасться, адже бізнес, як і раніше, змушений вибирати: або працювати в зв'язці з політикою, або не працювати взагалі. У влади не повинні перебувати олігархи - у них зовсім інший менталітет, вони по-іншому мислять. Тому головне, що потрібно зробити, - це повністю перезавантажити державу. Якщо цього не зробити, Україні не вдасться не тільки перемогти корупцію, а й ввести її в рамки цивілізованих країн.

Змінити ситуацію можна, зробивши кілька першочергових заходів:

1) перш за все, не чекаючи оновлення чинної судової системи, на яку піде від 3 до 7 років, як можна швидше запустити механізм антикорупційного правосуддя;

2) домогтися розслідування, судового розгляду і повернення вкрадених активів режиму Януковича;

3) забезпечити прогнозованість змін податкового законодавства, щоб дати можливість бізнесу нормально розвиватися.

Крім того, потрібно знизити рівень секретності в секторі безпеки і оборони, щоб діяльність Міноборони і силових органів стала більш публічною. Наприклад, відкриті дані про кількість черговиків на житло (що не зашкодить обороноздатності країни) могли б вплинути на розподіл квартир. Нарешті, треба виконати всі міжнародні зобов'язання, взяті Україною за частиною боротьби з корупцією. Частина з них була виконана при підготовці до візової лібералізації. Але є ще реформи в сфері енергетики та ведення бізнесу в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, які повинні зменшити державні регуляції і посилити конкуренцію. Зараз велика роль МВФ в постановці завдань. Зокрема, є вимоги МВФ щодо надання права на прослуховування органами НАБУ і створення антикорупційного суду. А також обговорюється прив'язка виділення чергових траншів до ефективності процедури повернення незаконно виведених активів з України. Причому мова йде не тільки про гроші Януковича, а також і про ті кошти, які виводяться досі.

Раніше повідомлялося, що Українські правоохоронні органи повинні отримати доступ до міжнародних баз даних, які дозволять виявляти майно за кордоном і передавати інформацію тим органам, які проводять розслідування. Це допоможе виявляти майно чиновників, яке вони приховують за кордоном.

3. Реформа державних підприємств [98].

Закон про приватизацію державного майна офіційно вступив в силу. Документ встановлює полегшену класифікацію об'єктів приватизації для малої і великої приватизації, а також визначає вимоги до покупців і обмеження для них. Крім того, закон визначає відповідальність за неправдивість і неповноту документів.

Згідно з документом, коло об'єктів, що підлягають приватизації розширюється. Через це змінений підхід до продажу об'єктів. Зокрема, на об'єкти великої приватизації дається 11 місяців, а малої - 5 місяців.

Великими об'єктами приватизації будуть вважатися ті, ціна активів яких перевищила 250 мільйонів гривень. Якщо вартість активів менша - це об'єкт малої приватизації. Приватизація малих об'єктів буде відбуватися тепер лише в електронному вигляді, великий - за участю радника [96].

Фонд державного майна України (ФДМУ) затвердив перелік підприємств, що підлягають приватизації в 2018 році. У список потрапили майже 100 об'єктів, які за класифікацією відносяться до групи В, Г, Е. Зокрема, для приватизації запропоновані ряд енергетичних компаній, «Сумхімпром», Львівський завод «Автонавантажувач», «Оснастка», Криворізька теплоцентраль, Львівська вугільна компанія, Запорізький титано-магнієвий комбінат та інші. Фонд планує виконати план надходження від приватизації в розмірі 22,5 млрд. грн. [95].

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що основними напрямками покращення економічної ситуації в країні до пришвидшення її євроінтеграції повинні стати реформи аграрної політики країни, а саме - розв'язання проблем продажу сільськогосподарських земель та зняття мораторію. Також Україна потребує проведення реформ, спрямованих на подолання корупції, адже дана проблема є надто гострою та знижує ефективність розробки та впровадження усіх реформ в країні, використання міжнародних кредитів та ін. Також назріла необхідність реформування державних українських підприємств, адже їх приватизація є нагальною потребою задля зростання їх прибутковості, ефективності та, відповідно, збільшення надходжень до державного бюджету у вигляді податків, зборів та платежів. Таким чином, проведення в Україні економічних реформ є основною умовою її подальшої євроінтеграції.

Висновки до розділу 3

З метою удосконалення стратегії економічного розвитку України було наведено наступні пропозиції:

1. За результатами здійсненої оцінки, можна зауважити, що в сучасних умовах глобалізаційних змін основним завданням України під час підписання договорів з будь-якими інтеграційними структурами є максимальне відстоювання національних позицій та інтересів, збереження або поліпшення існуючих торговельно-економічних відносин. Євросоюз запропонував Україні створити всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ+), яка має на увазі створення угруповання з двох або кількох митних територій, які скасовують тарифні обмеження на значні обсяги в торгівлі територій, формат поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі включає в себе не лише торгівлю товарами, але і послугами, капіталом і робочою силою, передбачає доступ до ринків державних закупівель тощо. Вважається доцільним зазначити, що Україні необхідно прагнути максимально реалізовувати свій експортний потенціал і економіко-географічне положення.

2. Виявлено, що основними реформами для удосконалення стратегії економічного розвитку України повинні стати земельна реформа (знімати мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення потрібно поступово, у міру готовності суспільства і законодавства), подолання корупції (запустити механізм антикорупційного правосуддя, домогтися розслідування, судового розгляду і повернення вкрадених активів режиму Януковича, а також забезпечити прогнозованість змін податкового законодавства, щоб дати можливість бізнесу нормально розвиватися) та приватизація державних підприємств (у 2018 р. великими об'єктами приватизації будуть вважатися ті, ціна активів яких перевищила 250 мільйонів гривень). Впровадження даних реформ прискорить євроінтеграційний процес України та дозволить досягти покращення економічних показників та зростання економіки в довгостроковому періоді.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі в результаті проведених досліджень розв'язано важливі наукові задачі, що стосуються стратегічного економічного розвитку України і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму формування економічних стратегій України та пошуку напрямів її удосконалення з урахуванням євроінтеграційного курсу нашої країни. На основі проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. На основі дослідження сутності економічного розвитку як процесу еволюції економічної системи відзначено, що процес економічного розвитку також передбачає здійснення структурних перетворень національної економіки, зміну структури споживання, яка полягає в зменшенні частки витрат на продовольство. Проблеми економічного зростання важливі як для економіки країни загалом, так і для окремої людини, яка проживає в даній країні. Процеси динамічного глобального економічного розвитку визначають та обґрунтовують необхідність трансформації та модернізації національної стратегії розвитку країни з урахуванням не лише національних особливостей відповідних соціально-економічних відносин та ринкових механізмів, але й глобального, світового ринку. Як свідчить проведений аналіз, розвиток глобалізаційних процесів сприяє розвитку інтернаціоналізації та, відповідно, регіоналізації та транснаціоналізації. За результатами проведеного дослідження зазначено, що глобалізація економічного розвитку відбувається під впливом глибокої взаємозалежності складових елементів світового господарства, а також його цілісністю, яка зростає в умовах швидкого розвитку інтернаціоналізації виробництва та обміну, інтенсифікації інтеграційних процесів.

2. За результатами дослідження особливостей формування стратегії розвитку в умовах інтеграційних процесів зауважено, що визначення цілей, шляхів їх досягнення та очікування запланованих результатів у майбутньому обумовило розвиток стратегічного планування та управління. Зроблено

висновок, що стратегія економічного розвитку - це довгостроковий план, який складається з взаємопов'язаних послідовних дій та розробляється задля досягнення стратегічної мети, що відповідає пріоритетам підприємства, організації або країни та є основою для їх ефективного функціонування й подальшого розвитку. Результатом впровадження стратегії є саме розвиток, а вона у свою чергу є інструментом забезпечення цього розвитку. Відзначено, що важлива роль у вирішенні будь-якої задачі і економічного розвитку в тому числі належить початковим умовам або вихідним даним - максимально точним оцінкам нинішнього стану всіх елементів економіки, таких як управління, сировинне і матеріальне забезпечення, енергоємність, виробничі фонди і т. д. Для реалізації стратегічних завдань, що стоять перед економікою, надзвичайно актуальним є питання створення інститутів довгострокового планування з урахуванням сучасних економічних відносин в нових структурних формах.

3. Дослідження методичних підходів до оцінювання ефективності стратегій дало змогу зробити висновок, що теоретичне і практичне значення здійснення оцінки ефективності стратегічного планування економічного розвитку країни, на наш погляд, є затребуваним на всіх рівнях управління (як на рівні підприємства, так і на всіх рівнях державної влади). Також зроблено висновок про те, що в якості найбільш важливого напрямку реалізації стратегії економічного розвитку країни зазвичай обрано зміцнення системи стратегічного управління економічним розвитком, що забезпечує підвищення збалансованості та комплексності економічного розвитку країни та розміщення продуктивних сил, підвищення збалансованості зобов'язань державних органів управління та їх фінансових можливостей. В ході дослідження доведено, що результати оцінки ефективності реалізації стратегій економічного розвитку країни є основою для оптимізації управлінських рішень, що приймаються на всіх рівнях державної влади, а також для розробки рекомендацій щодо вдосконалення самих стратегій для

більш повного досягнення стратегічних цілей розвитку країни і розробки нових стратегій.

4. На підставі оцінювання економічного підґрунтя євроінтеграційного курсу України зроблено висновок про те, що економічним підґрунтям євроінтеграції України є економічні переваги, які вона отримає в результаті цього процесу, відкриття для країни високорозвиненого європейського ринку, до якого без укладання Угоди про асоціацію Україні прийшлося би рухатись близько 20 років. Рух України до ЄС почався у 1998 р., коли була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, і Україна проголосила стратегічний курс на євроінтеграцію, забезпечення всебічного входження країни до європейського політичного, економічного і правового простору, а також на створення передумов, необхідних для набуття Україною членства у ЄС. В ході дослідження доведено, що причиною ускладнення курсу України на євроінтеграцію в першу чергу є пересічення стратегічних геополітичних суперечливих інтересів та сфер впливу Росія-США-ЄС, а також російський тиск на зовнішню та внутрішню політику нашої країни.

5. Завдяки дослідженню показників економічного розвитку України в період до та після євроінтеграції зроблено наступні висновки:

- величина фактичного (номінального) ВВП України зростала протягом досліджуваного періоду, а реального – зменшилась лише у 2014 р.; величина номінального ВНД зростала у 2011-2013 та 2016 рр., проте у 2014-2015 рр. спостерігалось зменшення показника. Величина реального ВНД у 2011-2012 та 2016 рр. зростала, проте негативна тенденція показника спостерігалась у 2013-2015 рр.;

- доходи та витрати населення України зменшились лише у 2014 р. Наявний дохід мав подібну динаміку, проте позитивним є постійне зростання наявного доходу у розрахунку на 1 особу. При цьому темпи зростання реального наявного доходу населення України зменшились у 2011, 2013-2015 рр., і позитивним є зростання показника у 2016 р. та те, що його величина була більшою за 100%;

- у 2009-2013 та у 2016-2017 рр. відбулось зростання іноземних інвестицій в економіку України, при цьому прямі іноземні інвестиції в Україну були значно більшими за обсягом, аніж інвестиції з України.;

- спостерігалось зростання надходження інвестицій з країн ЄС у 2010-2012 та 2017 рр., проте період 2013-2016 рр. характеризувався зниженням інноваційної активності країн ЄС в Україні.

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок про те, що поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, в першу чергу, перешкоджає відсутність реальних реформ, що викликало появу серйозних проблем у банківському секторі, збільшило податкове навантаження та сприяло розвитку корупції в країні.

6. На підставі аналізу стратегій економічного розвитку України зазначено, що в Україні спостерігається значне відставання від західних провідних країн в процесі стратегічного планування соціально-економічного розвитку, а також упровадження даної стратегії. Було проаналізовано та порівняно найбільш відомі стратегії на сьогодні, які представляють інтерес, з точки зору економічного планування розвитку нашої країни на майбутнє, а саме:

- Національна стратегія розвитку України 2015;
- Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»;
- стратегія «Європа 2020».

В ході дослідження зроблено висновки про те, що Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) була документом довгострокового планування економічного та соціального розвитку країни. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» направлена на досягнення європейських стандартів життя і гідного місця України в світі. За результатами аналізу цих стратегій зазначено, що Стратегічним програмами України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» не вистачає тієї чіткості, яка присутня в стратегії «Європа 2020».

7. В ході розроблення сценаріїв та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції зауважено, що в Україні досі не створено реальні передумови не тільки для вступу нашої країни в ЄС, але і для визнання її «асоційованим» членом: не досягнуті «копенгагенські» критерії, які слід використовувати для оцінки країн-кандидатів для вступу в ЄС; не досягнуті показники, визначені Маастрихтською угодою до країн-кандидатів. Наведено позитивні та негативні наслідки введення ЗВТ+ та зазначено, що імплементація ЗВТ+ у перспективі матиме більше негативних наслідків для економіки України, ніж позитивних. В ході проведеного дослідження також було зазначено, що Україні необхідно прагнути максимально реалізовувати свій експортний потенціал і економіко-географічне положення.

8. З метою розробки механізмів активізації економічних реформ в Україні визначено основні заходи для підвищення ефективності стратегії економічного розвитку України в умовах євроінтеграції, а саме:

- проведення земельної реформи - запустити пілотні проекти, і не обов'язково задіяти в них цілі області: достатньо кількох територій з різними умовами, а також повинні бути і механізми примусової консолідації;

- подолання корупції в країні - позбутися від держпідприємств, знищити бюрократію та відокремити бізнес від влади; також потрібно знизити рівень секретності в секторі безпеки і оборони, щоб діяльність Міноборони і силових органів стала більш публічною;

- проведення приватизації підприємств державної форми власності - вже на 2018 рік встановлено полегшену класифікацію об'єктів приватизації для малої і великої приватизації, а також визначає вимоги до покупців і обмеженнях для них.

За результатами розробки механізмів активізації економічних реформ в Україні доведено, що упровадження вищенаведених заходів здатне покращити показники розвитку української економіки та полегшити процес євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу від 07.07.1998 р. № 615/98» (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/615/98>.
2. Chandler A.D., Jr. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise. Cambridge: MIT Press, 1962. - 463 p.
3. Doing Business 2017: An Opportunity for All / World Bank Group // Flagship Report. – Washington: WBG, 2016. – 356 p.
4. EU Structural Change 2015 / European Commission // Report. – Luxemburg: EU, 2015. – 120 p.
5. Martín Uribe, Stephanie Schmitt-Grohe. Open Economy Macroeconomics. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.columbia.edu/~mu2166/book/oem.pdf.
6. Porter M. The Determinants of National Competitiveness / Michael E. Porter, Mercedes Delgado, Christian Ketels, Scott Stern // Working Paper. – Cambridge: National Bureau of Economic Research, 2012. – 48 p.
7. Single Market Integration and Competitiveness in the EU and its Member states / European Union // Report. – Luxemburg: EU, 2015. – 115 p.
8. Too Slow for Too Long: World Economic Outlook. April 2016. – Washington : IMF, 2016. – 208 p.
9. Transformacja gospodarki. Spojrzenie retrospektywne / pod red. Witolda Jakóbika; Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Fundacja im. Friedricha Eberta. – Warsaw: ISP PAN, 2018. – S. 74-82.
10. World Economic Outlook. – 2013. April. Washington : IMF, 2013. – P. 139.
11. Żalasiewicz J., Williams M., Steffen W., Crutzen P. The New World of the Anthropocene // Environmental Sciences and Technology. – 2010. – Vol. 44 (7). – P. 2228-2231.

12. Абрамова О. Д. Геоэкономическое пространство. Геополитика : учебник / [под общ. ред. В. А. Михайлова]. – М. : Изд-во РАГС, 2007.
13. Ансофф И. Стратегическое управление Санкт-Петербург: Питер, 1999 . - 358 с.
14. Базилевич В. Д. Концептуалізація мегатрендів економічного розвитку в контексті глобальних викликів сучасності / В. Д. Базилевич // Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2012. – С. 11-15.
15. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України / А. О. Батаренко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. – 2014. – № 1. – С. 34–37.
16. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2016. – 274 с.
17. Бойко А. В. Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика: монографія / Аліна Василівна Бойко. – Київ : Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2014. – 288 с.
18. Бондарець М. Глобальні стратегії трансформації та структурної модернізації соціально-економічного розвитку транзитивних країн / М. Бондарець // Дослідження міжнародної економіки. Зб. наук. праць. – 2011. – № 2. – С. 99–110.
19. Брояка А.А. Оцінка та шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства / А.А. Брояка // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – Полтава, 2012. – Випуск 5. Том 2. – С.46–51.
20. Варналій З.С. Бюджетна стратегія України: формування в умовах посилення *євроінтеграційних* процесів / З. С. Варналій // Фінанси України. - 2016. - № 6. - С. 124-127.
21. Васильчишин О.Б. Вплив *євроінтеграції* на фінансову безпеку національної банківської системи / О. Б. Васильчишин // Причорноморські економічні студії. - 2016. – С. 113-119.

22. Веселовський А. Європейська інтеграція починається в Україні / А.Веселовський // Зовнішні справи. – 2012. - № 1. – С. 5-8.

23. Власов В.І. Фундаментальний внесок у теорію фінансової глобалізації і *євроінтеграції* / В . І. Власов, А. С. Філіпенко // Фінанси України. - 2016. - № 11. - С. 126-127.

24. Гавура В. О. Методичні підходи до формування стратегії підвищення конкурентоспроможності регіону / В. О. Гавура // Економічний простір. - 2012. - № 60. - С. 45–52.

25. Газуда, Л. М. Особливості інтеграції та конвергенції територіальних економічних систем [Текст] / Л. М. Газуда // Економічний часопис - XXI : науковий журнал. - 2015. - N 9/10. - С. 83-86.

26. Горюнова Є.О. Євроінтеграція («Академвидав») \ навчальний посібник. – К.: 2013. – 224 с.

27. Джеймс Брайан Куинн Стратегия перемен / Пер. с англ. Под ред. Ю.Н. Каптуревского. - СПб.: Питер, 2001. - 688 с.

28. Дмитренко О.В. Сутність та значення глобальної конкурентоспроможності країни / О.В. Дмитренко, Є.І. Юрчук // Регіональна економіка. - 2016. - № 5. - С. 7-9.

29. Доброзов О.В. Конкурентоспроможність країни на світовій арені та методи її вимірювання / О.В. Доброзов // Регіональна економіка. – 2014. - № 4. – С. 19-23.

30. Еволюція і розвиток громадянського суспільства в Україні та євроінтеграційні процеси : наук. розробка / [Н. Ф. Бенюх, А. Й. Яскевич, І. В. Рейтерович та ін.] ; за заг. ред. С. О. Телешуна. – К. : НАДУ, 2010. – 52 с.

31. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління. - К.: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2014. - 141 с.

32. Євчук М.І. Міжнародна економічна інтеграція: сучасний стан, проблеми та перспективи / М.І. Євчук, З.І. Долінський // Міжнародні економічні відносини. – 2017. - № 3. – С. 4-9.

33. Єлісєєв К. 7 міфів угоди про асоціацію між Україною та ЄС / К. Єлісєєв // Народний Депутат. – 2013. – № 9.

34. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – С. 16.

35. Захарова Т.О. Дослідження сучасного стану інтеграційних процесів / Т.О. Захарова, М.Т. Бобер // Науковий вісник РДГУ. – 2017. – Вип. 22(174). – С. 201-207.

36. Захарчук Т. Аналіз сучасного стану світового господарства / Т. Захарчук // Економічний форум. – 2017. - № 8. – С. 24-32.

37. Іванова М.І., Варяниченко О.В. Переваги та ризики Євроінтеграції України. – К.: Либідь, 2015. – 211 с.

38. Ієрусалимов В. І. Трансформація фінансової системи України в умовах євроінтеграції /В. І. Ієрусалимов //Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 4. – С. 180-183.

39. Каймашнікова К.С. Генезис та сутність категорії «глобальна стратегія економічного розвитку / К.С. Каймашнікова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 7. – Ч. 1. – С. 92-95.

40. Кіндратець О.М. Євроінтеграція України як фактор «мотивованої» модернізації / О.М. Кіндратець // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зб. наук.праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 72 (№ 5). – С. 824–829.

41. Клименко О. Євроінтеграція сфери ринків небанківських фінансових послуг України / О. В. Клименко // Економіка та держава. - 2016. - № 2. - С. 109-112.

42. Колесник І. А. Ефективність політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграційних прагнень України [Текст] / І. А. Колесник // Економіка та держава. – 2017. – № 1. – С. 25-28.

43. Колтунова Г. Є. Особливості формування стратегії розвитку туризму / Г. Є. Колтунова // Наукові вісті Далівського університету. – 2013. – № 10. – С. 1-7.

44. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов/ Майкл Е. Портер; Пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес. Букс, 2005. — 454 с.

45. Кушнір Н.О., Дяченко Б.І. Асоціація Україна-ЄС: потенційні вигоди та можливі ризики для економіки України / Н.О. Кушнір, Б.І.Дяченко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Вип. 2 (43).Серія Економіка. – С. 224-228.

46. Лук'янець О.В. Рівень економічної свободи України / Олена Вікторівна Лук'янець // Фінансовий простір : зб. наук. праць. – 2012. – С. 49-53.

47. Мазур В.І. Вплив розширення ЄС на євроінтеграційні процеси / В. І. Мазур, С. М. Бондар // Міжнародний науковий журнал. - 2016. - № 6(3). - С. 108-111.

48. Маслак О.І., Таловер В.А. Комплексна оцінка інвестиційної привабливості країни / О.І. Маслак, В.А. Таловер // Економічний форум. – 2016. - № 3. – С. 51–59.

49. Менеджмент європейської економічної інтеграції / [С. М. Писаренко, Н. В. Горін, Л. А. Українець та ін.] ; за ред. С. М. Писаренко. – К.: Знання, 2012. – 373 с.

50. Мескон М. Основы менеджмента [М. Майкл, М. Альберт, Ф. Хедоури]. – М. : Дело, 2004. – 320 с.

51. Механізм економічної політики: Навчальний посібник / Ю. М. Уманців, О. І. Міняйло, В. І. Косик. - Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. - 436 с.

52. Михайлова Л.І. Євроекономічна інтеграція: навчальний посібник / Л.І. Михайлова, Н.В. Волченко, Т.О. Зінчук, С.М. Кваша – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 136 с.

53. Муравйов В.І. Міжнародні угоди Європейського Союзу та *acquis communautaire* / В.І. Муравйов // Право України. — 2012. — № 3–4. — С. 306–320.

54. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України / М.О. Назаренко: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата політ. наук за спец. 25.00.02 – механізми державного управління. — Одеський регіональний інститут державного управління. — 2014. — 238 с.

55. Нестеренко О.Д. Лібералізація зовнішньої торгівлі України агропродовольчою продукцією в умовах євроінтеграції / О. Д. Нестеренко // Економічний простір. - 2016. – С. 45-52.

56. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України: моногр. / [В. Козюк, А. Крисоватий, Є. Савельєв та ін.]; за наук. ред. проф. А. Крисоватого і Є. Савельєва. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 504 с.

57. Оніщенко І.О. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення / І.О. Оніщенко // Траєкторія науки. Електронний науковий журнал. – 2016. – № 3(8) – С. 289–295.

58. Палагнюк Ю.В. Еволюція теоретичних основ європейської інтеграції: державно-управлінський аспект /Ю.В.Палагнюк // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 76-85.

59. Печенкін А. О. Євроінтеграція як «тонка ідеологія» в українській політиці: концептуальний аналіз. / А. О. Печенкін // Магістеріум. Політичні студії. 2016. Випуск 64. – С. 64-71.

60. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: Навчальний посібник / Т.К. Гречко, С.А. Лісовський, С.А. Романюк, Л.Г. Руденко. Національна академія державного управління при Президентові України, Інститут географії НАН України. – К., 2015. – 264 с.

61. Руденко Л. Г. Виклики і загрози просторового розвитку України на шляху до євроінтеграції / Л. Г. Руденко, С. А. Лісовський, Є. О. Маруняк // Український географічний журнал. - 2016. - № 1. - С. 41-46.

62. Савенко Г.В. Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів / Г. В . Савенко // Міжнародний науковий журнал. - 2016. - № 9. - С. 130-132.

63. Салькова І.Ю. Заходи щодо забезпечення розвитку АПК України в умовах євроінтеграції / І. Ю. Салькова, А. С. Гловюк, О. П. Олексієнко // Агросвіт. - 2016. - № 9. - С. 45- 51

64. Сапир Ж. Изгнание из рая глобализации / Ж. Сапир // Эксперт. – 2015. – № 1-2 (95). – С. 24-26.

65. Свириденко Т. Особливості стратегічного планування економічного розвитку України / Т. Свириденко // Науковий вісник РДГУ. – 2014. – Вип. 7(42). – С. 42-47.

66. Сіденко В. Р. Нові глобальні виклики та їх вплив на формування суспільних цінностей / В. Р. Сіденко / Український соціум. – 2014. – № 1. – С. 7-21.

67. Сиваненко Г.П. Розвиток українського підприємництва в контексті євроінтеграції / Г. П. Сиваненко, В. М.Торопков // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 11. - С.64-70.

68. Сментина Н. В. Вітчизняний досвід планування моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку мезосистем / Н. В. Сментина // Ринок цінних паперів України. - 2013. - № 9–10. - С. 23–28.

69. Соколюк, Г. О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств у контексті євроінтеграційних процесів[Текст] // Проблеми економіки. – № 3 – 2015. – С.86-92.

70. Тиркус Ю. С. Теоретичні засади дослідження процесів політичної інтеграції / Ю. С. Тиркус // Вісник СевНТУ. Сер. : Політологія. – 2013. – Вип. 145. – С. 100-104.

71. Трегуб О.І. Теоретичні засади європейської інтеграції / О. І. Трегуб // Грани. – 2013. – № 9. – С. 148-153.

72. Федорчак О. В. Оцінювання стратегій розвитку регіонів: етапи та схеми / О. В. Федорчак // Публічне адміністрування: теорія та практика. - Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. - Випуск 2 (8). - С. 17-24.

73. Федосов О. Методика аналізу конкурентоспроможності національних економік в умовах глобалізації світогосподарських процесів / О. Федосов // Регіональний розвиток економіки. – 2015. - № 4. – С. 15-21.

74. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України: монографія / [М. І. Крупка, Д. В. Ванькович, Н. Б. Демчишак, М. І. Кульчицький]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 404 с.

75. Харечко Т.І. Особливості євро інтеграційних процесів у ХХІ ст.. / Т.І. Харечко // Економічний простір. – 2017. - № 4. – С. 7-11.

76. Череп О.Г. Розвиток стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування: автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. д.е.н. за спеціальністю 08.00.04 Економіка та управління підприємствами / О.Г. Череп. – Тернопіль, 2018. – 43 с.

77. Шаповалов Н.И. Европейская интеграция — отражение процесса глобализации общества / Н.И. Шаповалов // Вестник Московского государственного областного университета: Юриспруденция. - №2.- 2014. - С.71-74.

78. Шаповалова О. Від слів до справи: здобутки та проблеми європейської інтеграції України / О.Шаповалова // Зовнішні справи.– 2012. - № 1. – С.15-19.

79. Шнурова І. Міжнародна економічна інтеграція на сучасному етапі розвитку / І. Шнурова // Міжнародний менеджмент, - 2017. - № 4. – С. 23-28.

80. Штулер І.О. Позиції України у світових рейтингах конкурентоспроможності та економічної свободи протягом 2005–2015 років / І.О. Штулер // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. - № 5 – С. 214–217.

81. Штулер І.О. Сучасні тенденції позиціонування України в світових рейтингах в умовах циклічних коливань економіки / І.О. Штулер // Економіка та управління національним господарством. – 2016. - № 2. – С. 210–213.

82. Щавель О. Дослідження тенденцій розвитку світового господарства / О. Щавель, З. Нідельський // Науковий вісник НУВГП. – 2017. – Вип. 31(172). – С. 211-223.

83. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – 760 с.

84. Яценко А. Передумови та особливості формування інвестиційного клімату в Україні / А. Яценко // Економіка, фінанси, право. - 2015. - № 11. - С 15-17.

85. Dzh. Soros. (Trans.). (2016, 29 June). Brexit amaibutnie YeS [Brexit and the future of the EU]. Ekonomichna Pravda – The economic truth. Retrieved from <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/06/29/597285> [in Ukrainian].

86. Авраменко М.М. Оцінювання ефективності механізмів реалізації стратегії розвитку регіонів / М.М. Авраменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-01\(13\)/11.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-01(13)/11.pdf).

87. Базовий варіант розвитку економіки України відповідно до Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://journals.uran.ua/nvgeci/article/viewFile/22312/19918>.

88. Відеозвіт НАБУ за 2017 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://elise.com.ua/2018/01/05/pomogite-poborot-korrupciyu-v-seti-poyavilos-video-nabu-o-borbe-s-korrupciej-v-ukraine/>.

89. Державна служба статистики України // Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

90. Калина М.С. Євроінтеграційна політика України в контексті розширення Європейського Союзу [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05kmsrjs.pdf>.

91. Мярковський А. І. Інновації в інформаційному забезпеченні управління державними фінансами / А. І. Мярковський // Фінанси України. - 2016. - № 9. - С. 7-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_9_3.

92. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

93. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.

94. Офіційний сайт Львівської національної бібліотеки України ім. В. Стефаника. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.lsl.lviv.ua/>.

95. Перелік підприємств, що підлягають приватизації в 2018 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/economics/enews/ukraina-prodast-pochti-100-predpriyatiy--1097632.html>.

96. Приватизація державних підприємств [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://newsone.ua/news/politics/v-ukraine-vstupil-v-silu-zakon-o-privatizatsii-hosmushchestva.html>.

97. Рейтинг «Індекс сприйняття корупції» 2017/2018 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/2407989-v-mirovom-rejtinge-preodolenia-korrupcii-ukraina-zanala-130-mestotgapzragepsu.html>.

98. Реформа державних підприємств [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://espresso.tv/news/2018/01/15/ukrayina_dosyagne_4_zrostannya_vv_p_yakscho_provede_try_reformy_svitovyy_bank.

99. Угода про асоціацію України з ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

100. Українців пустили до Європи. Все, що треба знати про безвізовий режим з ЄС // ТСН [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/koli-ukrayinciv-pustyat-do-yevropi-vse-scho-treba-znati-pro-bezvizoviy-rezhim-z-yes-792930.html>.

101. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». Євроінтеграція України: досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dif.org.ua/modules/pages/files/1407765948_3132.pdf.

102. The Heritage Foundation 214 Massachusetts Avenue, NE Washington, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/download>.

103. WTO Statistical Database. Trade Profiles 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles_16_e.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Порівняльна характеристика стратегічного розвитку країн ЄС і України

	Європа-2020	Стратегічні програми України у 2004-2015 рр.	Стратегія стійкого розвитку Україна-2020»
Проблеми	<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень безробіття; - повільне економічне зростання; - зростаючий рівень зовнішнього боргу 	<ul style="list-style-type: none"> - непослідовність та хаотичність політичних змін; нездоланність розколу в суспільстві; державна і професійна незрілість управлінських еліт; копіювання рецептів розвитку; - неготовність економіки України до адекватної відповіді як на зовнішні, так і на внутрішні виклики і загрози; - виклики: глобалізація і неолібералізація, сталий економічний розвиток, технологічний прогрес, демографічні зміни, зниження якості трудових ресурсів, посилення міграції населення 	<ul style="list-style-type: none"> - стагнація економіки; - зростаючий рівень безробіття; - інфляція; - низький рівень валютних резервів; - зростаючий рівень зовнішнього і внутрішнього боргу
Цілі	<ul style="list-style-type: none"> - 75% населення повинне бути працевлаштоване; - 3% ВВП інвестується в R&D; - досягнення цілей енергетичної політики; - конкретні цілі в освіті; - зменшення бідності на 20 млн. осіб 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження рівня енергоємності ВВП як всебічний розвиток енергетичного потенціалу України (до 2015 року) - це одна з конкретних цілей в цій стратегії; - формування сильної держави, впровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, Затвердження України як високотехнологічної держави. Наведено фактичні і прогнозні показники; - вихід країни на траєкторію стійкого розвитку зі зростанням добробуту та якості життя для всіх верств населення; - схожі конкретні індикатори зі стратегією «Європа 2020» - Сценарії та прогнозні оцінки інноваційного розвитку України на період до 2020 року за індикаторами європейського інноваційного табло 	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження європейських стандартів життя і вихід України на провідні позиції країн світу; - схожі «Стратегічні індикатори реалізації Стратегії» (25 індикаторів)

Продовження додатку А.1

Фактори	<ul style="list-style-type: none"> - розумне зростання; - стабільне зростання; - всеосяжне зростання 	<ul style="list-style-type: none"> - основні завдання: формулювання альтернативних програмних позицій з актуальних питань соціального розвитку та державного будівництва; сприяння виробленню сучасної кадрової політики; відновлення суспільної довіри до влади; розширення участі громадськості у виробленні та здійсненні державної політики; мобілізація продуктивних ресурсів громадянського суспільства; - досягнення макроекономічної стабільності; зняття інфраструктурних обмежень; кардинальна модернізація економіки; підвищення якості трудового потенціалу; створення ефективно діючої інноваційної політики 	<ul style="list-style-type: none"> - провідні позиції серед країн світу; - підвищення кредитного рейтингу; - підвищення конкурентоспроможності України
Пріоритетні напрями	<ul style="list-style-type: none"> - «Інноваційний союз»; - «Молодіжний рух»; - «Розвиток цифрових технологій в Європі»; - «Доцільне використання ресурсів в Європі»; - «Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію»; - План з розвитку нових можливостей і збільшення кількості робочих місць; - «Європейська політика проти бідності» 	<ul style="list-style-type: none"> - соціальні стимули і соціальні гарантії; доступність і безперервність освіти для всіх верств населення; політика збереження здоров'я нації; громадянська активність та інститути розвитку; громадянська мотивація реформ; стратегія інтеграції українського суспільства; - забезпечення стабільного економічного зростання; утвердження інноваційної моделі розвитку; соціальна переорієнтація; - прибрати олігархію з влади; увійти в 30-ку країн в світі за розвитком людського капіталу; забезпечити повну енергетичну незалежність країни; створити найсучаснішу в Східній Європі систему медицини, науки і освіти; Україна - член ЄС; - адаптація національної інноваційної системи в умовах глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності; переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит споживача; вдосконалення кадрового забезпечення. 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ і, як наслідок, підвищення стандартів життя; - забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу і громадян, захищеності інвестицій та приватної власності; - забезпечення гарантій, що кожен громадянин матиме доступ до високоякісної освіти, охорони здоров'я та інших послуг в державному і приватному секторах; - забезпечення взаємної поваги і толерантності в суспільстві, гордості за свою державу, його історію, культуру, науку, спорт